

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ ได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จำแนกเป็นหัวข้อได้ ดังนี้

1. แนวคิด ประวัติและหลักการของศูนย์การเรียนชุมชน
2. หลักเกณฑ์และแนวทางในการดำเนินงานของศูนย์การเรียนชุมชน
3. การบริหารงานศูนย์บริการการศึกษาภายนอกโรงเรียนสาธิต
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
  - 4.1 งานวิจัยในประเทศ
  - 4.2 งานวิจัยต่างประเทศ
5. กรอบแนวคิดในการวิจัย

แนวคิด ประวัติและหลักการของศูนย์การเรียนชุมชน

ศูนย์การเรียนชุมชน เป็นศูนย์กลางการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของประชาชนในชุมชน โดยเน้นการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของชุมชนมุ่งสร้างโอกาสและให้บริการทางเรียนรู้ที่หลากหลายวิธีเรียน สนองตอบความต้องการและเสนอทางเลือกในการพัฒนาตนเอง อันจะนำไปสู่การพัฒนาแบบพึ่งพาตนเองได้ ศูนย์การเรียนชุมชนส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ที่เป็นการปฏิบัติจริง มีการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างหลักสูตรกับวิถีชีวิตของผู้เรียน โดยเน้นให้มีการศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองและปฏิบัติการณ์ด้วยกิจกรรมชีวิตของการเรียนรู้จากแหล่งวิชาการต่างๆ ในชุมชน เป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างผู้เรียนและบุคคลในชุมชน เช่น ผู้รู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งมิใช่ให้เกิดการหมุนเวียนข่าวสารข้อมูล ระหว่างบุคคลในชุมชน ศูนย์การเรียนชุมชน จะเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้และให้บริการด้านหลักสูตร สื่อ กิจกรรมการเรียนการสอน วิทยากร ข่าวสารข้อมูล เพื่อสร้างความเข้มแข็งทางความรู้ให้กับชุมชน

ศูนย์การเรียนชุมชน เป็นมิติหนึ่งของการจัดการศึกษาระบบเปิด โดยบุคคลในชุมชนสามารถมาใช้ประโยชน์จากการบริการการศึกษาของศูนย์การเรียนชุมชนได้ตลอดเวลา ส่งเสริมให้เกิดการสร้างหลักสูตรที่หลากหลาย ให้บริการชุมชนและพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน ที่ยืดหยุ่นได้แก่ ผู้เรียนได้ออกแบบการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้เรียน ให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติมาทบทวนบอกให้รู้ ส่งเสริมการใช้สื่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง ลดกฎเกณฑ์การใช้ตำรา แต่มีอิสระในการเลือกเพื่อนร่วมเรียนและสื่ออื่นๆ ที่สามารถสร้างความรู้ตามที่ผู้เรียนต้องการใช้ประโยชน์ เพื่อเสริมสร้างสมรรถภาพตนเอง มีการนำสื่อและเทคโนโลยี

ทางการศึกษามาจัดระเบียบอย่างกว้างขวาง เป็นการกระจายสื่อให้สู่ชุมชนอย่างทั่วถึง การวัดผลและประเมินผล เน้นการยอมรับความรู้ ประสบการณ์และการทำผลงาน ดังนั้นความสำเร็จของผู้เรียนจึงมุ่งเน้นที่พัฒนาการด้านทักษะ ประสบการณ์และบุคลิกภาพ หัวใจสำคัญของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนคือ ความเข้มแข็งและความมีชีวิตภาพของครูประจำศูนย์ การเรียนชุมชน การมีส่วนร่วมในระดับสูงของชุมชนต่อความรับผิดชอบ ในการส่งเสริม สนับสนุนและจัดการศึกษาในศูนย์กลางเรียนชุมชน ความมีชีวิตชีวาของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในชุมชน ที่สามารถคาดการณ์อนาคตและความต้องการการศึกษาที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพในการนำมาใช้ประโยชน์ในการพัฒนาชุมชน ครอบครัวและบุคคล ได้มีหน่วยงานและนักการศึกษาให้ความสนใจและให้คำนิยามความหมายที่เกี่ยวกับศูนย์การเรียนรู้ชุมชนต่างๆ กัน ดังต่อไปนี้

ยูเนสโก (UNESCO, 1994 : 6) ได้ให้ความหมาย และคำจำกัดความไว้ว่า ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน "เป็นการศึกษานอกระบบที่จัดขึ้นโดยประชาชนในท้องถิ่นให้เป็นแหล่งข้อมูลเพื่อพัฒนาท้องถิ่น โดยบุคคล สามารถจะค้นคว้า เรียน เรียนรู้ตามความสนใจ ความสามารถตามศักยภาพของตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต"

จินดา นูร (2539 : 16) กล่าวว่า "ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เป็นสถานที่ซึ่งเก็บแหล่งความรู้ข้อมูลข่าวสาร และจัดกิจกรรมการเรียนรู้ชุมชนอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต เป็นสถานที่จัดให้มีการเรียนของชุมชน โดยชุมชน เฝ้าชุมชนและเป็นแหล่งให้บริการทรัพยากรการศึกษาชุมชน"

ชัยณรงค์ สุวรรณสาธ (2538 : 1) กล่าวว่า ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน คือ "สถานที่ใด ๆ ที่จัดขึ้นอย่างง่าย ให้ประชาชนได้มีโอกาสเข้ามาศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง จากสื่อการเรียนการสอนหลายรูปแบบ หลายชนิดและประเภท โดยรวมการศึกษาออกโรงเรียนให้การส่งเสริมสนับสนุนด้านสื่ออุปกรณ์การเรียนและอื่นๆ ที่จำเป็นต่อยุทธศาสตร์ศึกษาค้นคว้าของกลุ่มเป้าหมาย"

กรมการศึกษานอกโรงเรียน (2540 ก : 2) ได้ให้ความหมายว่า "ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน หมายถึง ศูนย์รวมการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิต เพื่อกระจายโอกาสทางการศึกษาแก่ประชาชนให้กว้างขวางทั่วถึงและครอบคลุมพื้นที่ ตลอดจนเป็นแหล่งบริหารชุมชนในการจัดกิจกรรมต่างๆ ที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน กลมกลืนกับวิถีชีวิตของชุมชน ก้นต่อ การเปลี่ยนแปลงในโลายุคโลกาภิวัตน์ ก่อให้เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้และพึ่งพาตนเอง รวมทั้งเสริมสร้างวิถีชีวิตที่เป็นประชาธิปไตย"

สวัสดิ์ ธีวีน (2541 : 6) กล่าวว่า "ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เป็นศูนย์กลางการจัดการ กิจกรรม การเรียนรู้ การพัฒนา การบริการ การส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งดำเนินการโดยชุมชน เพื่อชุมชน ศูนย์การเรียนรู้จะต้องมีอาคาร สถานที่ มีสื่อและอุปกรณ์ การเรียนรู้ประเภทต่างๆ อย่างหลากหลาย มีครูประจำศูนย์การเรียนรู้ชุมชน มีกิจกรรม

การเรียนรู้และพัฒนาต่างๆ) มีผู้เรียนหรือผู้รับบริการ โดยมีระบบการบริหาร การจัดการ และการให้บริการที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชน"

จากบริบทดังกล่าว จึงสรุปได้ว่า ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเป็นสถานที่ที่จัดตั้งขึ้นโดยความร่วมมือของประชาชนในท้องถิ่นให้เป็นแหล่งข้อมูลเพื่อการศึกษา ค้นคว้า อบรม เพื่อพัฒนาท้องถิ่น และประชาชนมีบทบาทส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ตามความสนใจ ความสามารถ ความศักยภาพของประชาชน โดยใช้ศูนย์กลางการเรียนรู้ในชุมชน เช่น ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน องค์การบริหารส่วนตำบล ศาลาประชาคม วัด โรงเรียน หอสมุดสถานประกอบการ ศูนย์วัฒนธรรม เป็นต้น

ประวัติศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของประเทศไทยมีประวัติความเป็นมา ดังนี้

ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของประเทศไทย ถือกำเนิดจากมาตรการที่กรมการศึกษานอกโรงเรียน มีนโยบายปรับโครงสร้างที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านให้เป็นแหล่งความรู้ โดยตระหนักว่าจะทำให้ประชาชนเกิดการเรียนรู้กันจะเป็นประโยชน์ต่อตนเอง และชุมชนมากขึ้น ศูนย์การศึกษาฯ นอกโรงเรียนภาคเหนือ ร่วมกับศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดในเขตภาคเหนือและบางจังหวัดในเขตภาคกลางให้มีแหล่งความรู้ในหมู่บ้านขึ้น โดยเชื่อว่าสังคมชนบทยังขาดการเชื่อมโยง ระหว่างข่าวสารข้อมูลของรัฐบาลกับประชาชน จึงจำเป็นต้องหาแนวทางแก้ไข ฉะนั้นแหล่งความรู้หมู่บ้าน จึงได้เกิด ใน 4 ลักษณะ คือ แหล่งความรู้ที่พัฒนามาจากที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน แหล่งความรู้ที่จัดในวัด จัดในโรงเรียน และจัดในที่สาธารณะหรือมีผู้บริจาคโดยจัดให้สอดคล้องกับความต้องการของคนในหมู่บ้าน เช่น จัดเป็นมุมต่างๆ อาทิ มุมเด็ก มุมอาชีพ มุมวิชาการ มุมบันเทิง มุมหนังสือพิมพ์ เป็นต้น การดำเนินการครั้งแรกให้นักศึกษาผู้ใหญ่ทางวิทยุไปรษณีย์ ร่วมกับองค์กรต่างๆ เช่น วัด โรงเรียน ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน โดยไม่ต้องใช้งบประมาณในการจ้างคนดูแล ใช้สื่อสิ่งพิมพ์ เป็นสื่อพื้นบ้านและสื่อเทคโนโลยี เช่น วิทยุ โทรทัศน์ วีดิทัศน์ ให้บริการให้ประชาชนเลือกเรียนจากสื่อต่างๆ ในสาขาต่างๆ อาทิ เกษตร อนามัย ยานยนต์ ปกครอง อื่นๆ ตามความสนใจ โดยเลือกรับเมื่อใดก็ได้ การพัฒนาแหล่งความรู้ ยึดหลักการให้ประชาชนเป็นผู้จัดตั้ง ดูแลโดยมีหน่วยงานภาครัฐ เอกชนและประชาชนร่วมมือกันให้การสนับสนุน (บุญเลิศ มาแสง, 2530 : 48)

ส่วนศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของต่างประเทศ มีประวัติความเป็นมาพอจะยกเป็นตัวอย่างได้ดังนี้ เช่น

บราวน์ (Brown, 1990 : 171-181) ได้กล่าวว่า ศูนย์การศึกษาชุมชนแห่งแรกที่สหรัฐอเมริกา ตั้งอยู่ที่เมือง Flint มลรัฐ Michigan ซึ่งเป็นที่ตั้งของวิสาหกิจ General Motor เป็นการจัดการศึกษาชุมชนสมัยใหม่ ศูนย์แห่งนี้ตั้งเมื่อปี ค.ศ. 1935 เน้นการจัดกิจกรรมการศึกษา ด้านพลานามัย การพักผ่อนหย่อนใจ การศึกษาผู้ใหญ่เพื่ออบรมครูในโรงเรียน จนในที่สุดโรงเรียนในโครงการรับสภาพมาเป็นโรงเรียนชุมชน ซึ่งจัดกิจกรรมเพื่อสนองความต้องการ

ของชุมชน ขณะเดียวกันก็สร้างผู้นำชุมชน โดยร่วมดำเนินงานกับมหาวิทยาลัย Eastern Michigan จัดฝึกอบรมผู้นำการศึกษาชุมชน ต่อมาได้ขยายเป็นศูนย์การศึกษาชุมชน ซึ่งจัดอบรมและเผยแพร่งานการศึกษาชุมชน โดยถือหลักว่าทุกคนในชุมชนมีความสำคัญในการผลักดันงานของชุมชน ผู้นำชุมชนจะต้องดำเนินงานในหลายรูปแบบ ศูนย์จะมีบทบาทในการประเมิน คือประเมินตนเองด้านความรู้ความเข้าใจงานการศึกษาชุมชน แหล่งความรู้หมู่บ้าน ความสัมพันธ์กับหน่วยงานอื่น และเครือข่ายการศึกษาชุมชน หลังการอบรมผู้เข้ารับอบรมจะกลับไปปฏิบัติงานในชุมชนของตน และจะมีการประเมินการดำเนินงานของบุคคลนั้นหลังจาก 6 เดือนเพื่อดูว่าสามารถนำไปใช้กับสภาพชุมชนของตนได้หรือไม่

วัตต์ (Watts, 1990 : 181-195) ได้กล่าวว่า ศูนย์การศึกษาชุมชนเพื่อการพัฒนา (Community Education Development Center) ของอังกฤษ ได้ก่อตั้งขึ้นเมื่อ ปี ค.ศ. 1977 เพื่อดำเนินงานพัฒนาชุมชน จัดฝึกอบรมวิจัย และเผยแพร่การศึกษาในโรงเรียน โดยดำเนินการในลักษณะโครงการ จัดประชุมสัมมนาเพื่อช่วยเหลือผู้ดำเนินงาน ด้านพัฒนาชุมชน จัดความรู้ด้านการพัฒนาชุมชนแก่เจ้าหน้าที่ท้องถิ่นทำงานประสานงานกับองค์กรภาครัฐ เอกชน มหาวิทยาลัย มูลนิธิต่างๆ เพื่อหาแนวทางพัฒนาชุมชนของประเทศและต่างประเทศ ในปัจจุบันศูนย์เน้นการประชุมสัมมนา อภิปรายเกี่ยวกับงานการศึกษาชุมชน ศึกษาเผยแพร่งานวิจัยสัมมนาการศึกษาในชุมชนขยายเครือข่ายจัดอบรมเพื่อพัฒนาบุคลากรให้กับโรงเรียน หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของตน โดยการจัดการศึกษาและกิจกรรมเพื่อพัฒนาชุมชน

มิอุระและคนอื่นๆ (Miura and others, 1992 : 92-182) ได้กล่าวว่า ในประเทศญี่ปุ่นให้ศาลาประชาคม (Citizen's Public Hall) เป็นศูนย์ชุมชนทำหน้าที่ส่งเสริมกิจกรรมทางการศึกษาและวัฒนธรรมในชุมชน โดยมีห้องสมุด ห้องเล่นกีฬา ห้องเรียน ฯลฯ เป็นสิ่งอำนวยความสะดวกในการจัดกิจกรรมต่างๆ อาทิ ปาฐกถา อภิปราย บรรยาย สาธิต นิทรรศการ ภาพยนตร์ กีฬา เป็นต้น ดำเนินงานโดยคณะกรรมการการศึกษาท้องถิ่น จัดทำธนาคารข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น ทำทะเบียนกลุ่มอาสาสมัคร จัดทำระบบเครือข่าย ห้องสมุด (Library Information Network System) จัดศูนย์บริการที่ปรึกษาการเรียนรู้ (Library Consultation Service) และอำนวยความสะดวกในการจัดกิจกรรมการเรียนของคนในชุมชน โดยจัดในลักษณะของการให้สัมภาษณ์ โทรศัพท์ ซึ่งจะให้ข้อมูลด้านต่างๆ อาทิ แหล่งภูมิปัญญาชาวบ้าน กิจกรรมกลุ่ม โปรแกรมการเรียนทั้งในระบบโรงเรียนและนอกโรงเรียน การสอบเทียบ

อาบูวาการ์ (Abu Bakar, 1982 : 74) ได้กล่าวว่า ศูนย์การเรียนชุมชนในประเทศมาเลเซีย เกิดขึ้นโดยกรมการศึกษาผู้ใหญ่และพัฒนาชุมชน กระทรวงเกษตรแห่งมาเลเซีย ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดตั้งศูนย์บริการชุมชน โดยจัดให้ทุกศูนย์จัดหาอุปกรณ์โปรแกรมกับการสอนสำหรับเกษตรกรและผู้ใหญ่ในชุมชน เพื่อประสานงานและใช้ทรัพยากร

แหล่งภูมิปัญญาชาวบ้านในหมู่บ้าน เพื่อสร้างศูนย์การศึกษาในชุมชน โดยดำเนินการและ
มีเทศกาลกรรมหนึ่งๆ อย่างต่อเนื่อง

อิซุมิ (Ishumi, 1982 : 66-75) ได้กล่าวว่า ศูนย์บริการชุมชน (Community Center) ของประเทศเคนยา, เนีย เกิดขึ้นในระหว่างที่เป็นอาณานิคมของอังกฤษ โดยริเริ่ม ศูนย์จัดกิจกรรมบันเทิงแก่ทหารที่ผ่านสงครามโลกครั้งที่สอง ต่อมาได้เปลี่ยนวัตถุประสงค์เป็น ศูนย์บริการให้ความรู้อนามัยพื้นฐาน ให้ความรู้การเลี้ยงดูลูก สอนการหัดเย็บเย็บเย็บได้ ส่งเสริม การจัดคณะกรรมการหมู่บ้าน การจัดกิจกรรมต่างๆ โดยเจ้าหน้าที่ท้องถิ่น และจัดตั้งศูนย์ผลิต เอกสารเสริม ต่อมาในปี ค.ศ. 1970 รัฐบาลเคนยาได้เปลี่ยนรูปแบบการจัด โดยจัดให้มี ศูนย์บริการชุมชน 2 แห่งต่อหนึ่งอำเภอ และจัดกิจกรรมสนองต่อความต้องการของท้องถิ่น มีการทำวิจัยเพื่อวางแผนการจัดกิจกรรม ไปรณกรรมการศึกษาที่เหมาะสม ในปัจจุบันได้รับเงิน ช่วยเหลือจากธนาคารโลก ให้จัดตั้งเป็นศูนย์การศึกษาชุมชน (Community Education Center) ซึ่งจะเปิดโรงเรียนประถมศึกษาให้เป็นสถาบันการศึกษาที่สามารถให้ความรู้ขั้นพื้นฐานแก่คน ในชุมชนทั้งเด็กและผู้ใหญ่ สร้างอาคารอำนวยความสะดวกเพื่อจัดกิจกรรม เช่น ศาลาประชาคม ห้องสมุด ห้องฝึกงาน ห้องเอนกประสงค์สำหรับกิจกรรมต่างๆ และสำนักงานทั่วไป

ศูนย์การเรียนชุมชนในประเทศออสเตรเลีย (กรมการศึกษานอกโรงเรียน 2538 : 7) ศูนย์การเรียนชุมชนในประเทศออสเตรเลีย เกิดขึ้นจากการที่โรงเรียนมัธยมศึกษา มีสิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอต่อการจัดกิจกรรมทางการศึกษา ต้องดึงความร่วมมือจากชุมชนเข้ามา มีส่วนร่วมในการพัฒนา จึงเกิดโครงการการศึกษาพัฒนาชุมชน โดยสำรวจความต้องการของ ชุมชน องค์การท้องถิ่น อาทิ โรงเรียน วัด ห้องสมุด เพื่อหลจูดร่วมในการให้บริการชุมชนในแต่ละชุมชน จะมีศูนย์ดำเนินการจัดกิจกรรมตามความสนใจของชาวบ้าน ผู้ประสานงานแต่ละ ศูนย์จะทำหน้าที่ประชาสัมพันธ์ รับลงทะเบียน คำเรียน คำสอนและอื่นๆ โดยมีศูนย์การเรียน ชุมชน (Community Center) เป็นตัวแทนที่เชื่อมโยงระหว่างการพัฒนาการศึกษาและตัวแทน สถาบันการศึกษาต่างๆ ศูนย์เหล่านี้มักจะตั้งอยู่ที่บ้าน ชานเมือง ในโรงเรียนที่ไม่ได้ใช้แล้ว หรือรับสถานที่ในร้าน หรือที่ว่างในหน่วยงานของรัฐ อาคารหรือที่ว่างในชุมชน หรือที่ว่าง บริเวณที่เล่นเทนนิสสำหรับบริการกิจกรรมการศึกษา เพื่อสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย อย่างจริงจัง ในศูนย์บางแห่งจะจัดสอนวิชาสามัญโดยให้ใบประกาศนียบัตรด้วย

ศูนย์การเรียนชุมชนในประเทศอิสราเอล (กรมการศึกษานอกโรงเรียน 2538 : 9) จะอยู่ในเขตชุมชนใหญ่ๆ โดยให้เขตชุมชนใหญ่ๆ ของอิสราเอล จะมีศูนย์ชุมชน ให้ประชาชน ยกแพะหูกวัยมาแลกเปลี่ยนความคิดร่วมกับผู้นำท้องถิ่น คณะกรรมการท้องถิ่นเป็นผู้เชี่ยวชาญ เนพาะด้านจะจัดกิจกรรมต่างๆ แลกต่างกันตามวัยและเพศ เพื่อสนองความต้องการของผู้มาให้บริการ ภายใต้ศูนย์จะมีห้องกิจกรรม เช่น ห้องสมุดสำหรับศึกษาค้นคว้า กลุ่มเด็กจะมีกิจกรรม กีฬา ละคร ภาพ ประดิษฐ์เศษวัสดุและของเล่น กลุ่มหนุ่มสาวจะมีกิจกรรมยกยอเป็นผู้ฝึก อาชีพ เช่น ตัดเย็บเสื้อผ้า การเลี้ยงดูลูก สำหรับคนแก่จะมีกิจกรรมสนทนากัน บางศูนย์จะ

จัดห้องสมุดเคลื่อนที่ออกไปบริการประชาชนในชนบทภาคฤดูร้อน ศูนย์ชุมชนร่วมกับศูนย์เยาวชน จัดกิจกรรมรวมพลังแรมตามหมู่บ้านหรือชนบทห่างไกล เพื่อฝึกเยาวชนให้มีความรับผิดชอบ อดทน เพิ่มประสบการณ์ ความรู้และรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

บทบาทศึกษาประวัติของการจัดตั้งศูนย์การเรียนชุมชนทั้งของไทยและต่างประเทศ พบว่า ศูนย์การเรียนชุมชนที่จัดตั้งขึ้น เกิดจากความร่วมมือของท้องถิ่นกับหน่วยงานของรัฐ โดยใช้สถานที่โรงเรียน วัด ห้องสมุด ที่อ่านหนังสือ เช่น แหล่งให้บริการเกี่ยวกับข้อมูล ท้องถิ่น ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการศึกษาและวัฒนธรรม โดยประสานการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่แล้วในท้องถิ่นตลอดจนผู้มีปัญญาชาวบ้าน อีกทั้งยังเป็นสถานที่ดำเนินการจัดกิจกรรมตาม ความสนใจของชุมชน เช่น กีฬา การฝึกผู้นำด้านอาชีพ ซึ่งมุ่งให้ผู้รับบริการมีความรับผิดชอบ อดทน สร้างเสริมประสบการณ์และรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

หลักการของศูนย์การเรียนชุมชน

ศูนย์การเรียนชุมชน เป็นศูนย์กลางการจัดการศึกษาเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต สำหรับประชาชนในชุมชน เป็นสถานที่ที่เสริมสร้างโอกาสในการเรียนรู้ ถ่ายทอดและแลกเปลี่ยน ประสบการณ์ วิถีการ ตลอดจนภูมิปัญญาของของชุมชน อีกทั้งยังเป็นแหล่งบริการชุมชน ในการจัดกิจกรรมต่างๆ ที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน โดยเน้นกระบวนการ เรียนรู้ในวิถีชีวิตให้ทันกับความเปลี่ยนแปลงของสังคมในยุคโลกาภิวัตน์และก่อให้เกิดสังคม แห่งการเรียนรู้ ซึ่งมุ่งพัฒนาการพึ่งตนเอง ศูนย์การเรียนชุมชน จัดตั้งอยู่ในชุมชน ช่างกับดูแล โดยองค์กรชุมชน คือ องค์กรบริหารส่วนตำบลและเป็นกองจัดกิจกรรมการศึกษาเพื่อประชาชน ตามแนวทางการจัดการศึกษาดลตลอดชีวิต (กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2542 ก : 3)

โดยหลักการแล้ว ศูนย์การเรียนชุมชนยึดหลักการใช้ชุมชนเป็นฐานในการจัดการศึกษาของชุมชน ดังนั้นควรส่งเสริมการดำเนินงานของศูนย์การเรียนชุมชน มีดังนี้

1. การบริการกิจกรรมการศึกษา นอกโรงเรียน (ภาคณ.) จะจัดอย่างเป็นระบบในชุมชน โดยการจัดให้มีศูนย์การเรียนชุมชน เพื่อให้บริการทางศึกษารูปแบบแก่ประชาชนในชุมชน โดยการทำกับดูแลขององค์กรบริหารส่วนตำบล
2. การจัดให้มีสื่อการเรียนรู้อ่างๆ ในศูนย์การเรียนชุมชน เช่น สื่อเอกสาร หนังสือ ตำรา แบบเรียนต่างๆ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่นวิทยุ โทรทัศน์ เทปบันทึกเสียง วัสดุทัศนียภาพโทรทัศน์ผ่านดาวเทียม
3. การจัดให้มีครูประจำศูนย์การเรียนชุมชน เป็นผู้ปฏิบัติงานในศูนย์การเรียนชุมชน ทยอยละ คน โดยปฏิบัติงานเต็มเวลาและได้รับค่าตอบแทนไม่เกินวุฒิ(ไม่ต่ำกว่าอนุปริญญาตรี และไม่มีสูงกว่าปริญญาตรี)
4. ศูนย์การเรียนชุมชนเป็นของประชาชน ระบบการดำเนินงานควบคุมดูแลโดย องค์กรบริหารส่วนตำบล ส่วนรวมการศึกษาแยกโรงเรียน โดยหน่วยงานระดับภาค จังหวัด และอำเภอ เป็นองค์กรให้การสนับสนุนการจัดกิจกรรมของศูนย์การเรียนชุมชน

ปัจจัยสำคัญที่จะทำให้เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้ ก็คือ ทุกๆ ฝ่ายในชุมชนโดยเฉพาะผู้นำ เช่น สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลและกลุ่มประชาชนต่างๆ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนนักเขียน นักศึกษา หรือญาติพี่น้องร่วมกันและช่วยเหลือกันในการเรียนรู้ และถ่ายทอด แลกเปลี่ยนความรู้กันและกัน เพราะในทุกชุมชนเมืองมีความรู้หลักของชุมชนอยู่แล้ว คือ องค์ความรู้ด้านจิตสำนึกในการพัฒนาท้องถิ่นของตนให้ดีขึ้น เป็นความผูกพันต่อกัน แผ่นดินเกิด องค์ความรู้อีกประการหนึ่ง คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สั่งสอนสืบต่อกันมาในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นการทำมาหากิน วัฒนธรรม ประเพณี คุณธรรม จริยธรรม องค์ความรู้เหล่านี้ นับเป็นรากฐานของชุมชนที่จะเชื่อมต่อกับองค์ความรู้ภายนอก ซึ่งได้แก่ องค์ความรู้ทางด้าน เทคนิค วิทยาการต่างๆ ที่เป็นความรู้สมัยใหม่ และองค์ความรู้ด้านการบริหารจัดการ ซึ่งจะช่วยให้บุคคลสามารถจัดการชีวิตของตนเองและชุมชนให้สมดุลเหมาะสมกับความเปลี่ยนแปลงต่างๆ ได้ ภาครัฐก็จะเชื่อมต่อกับองค์ความรู้ภายในชุมชนกับองค์ความรู้ภายนอก ชุมชนดังกล่าว ก็คือ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน โดยจะทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางการจัดการเรียนรู้ ตลอดชีวิตของคนทุกคนในชุมชน เป็นหน่วยงานพัฒนาคนของท้องถิ่นให้มีความรู้ ทราบ สามารถในการพัฒนาอาชีพ เพื่อเสริมสร้างระบบเศรษฐกิจของชุมชน การถ่ายทอดข่าวสาร ข้อมูลในชุมชน โดยมีองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นผู้ส่งเสริมและทำกับดูแลการดำเนินงานของ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

หลักเกณฑ์และแนวทางในการดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

การจัดเตรียมศูนย์การเรียนรู้ชุมชนให้พร้อมที่จะให้บริการแก่กลุ่มเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ จะต้องจัดเตรียมองค์ประกอบของศูนย์การเรียนรู้ให้พร้อม ดังนี้

1. ด้านอาคารสถานที่ วัสดุ ครุภัณฑ์ และสื่อต่าง ๆ

1.1 อาคารสถานที่ จัดเตรียมห้องหรืออาคารที่เหมาะสมสำหรับการจัดกิจกรรมต่างๆ เช่น การอ่านหนังสือ การวิเทศโทรทัศน์ การใช้เทคโนโลยี การพบกลุ่ม ฯลฯ ทั้งนี้ควรมีบริเวณภายนอกที่สามารถจัดเป็นสนามเด็กเล่น ลานสำหรับจัดกิจกรรมนันทนาการ การเล่นกีฬา การฝึกอาชีพ ฯลฯ ทั้งนี้ไม่จำเป็นต้องอยู่ภายในสถานที่เดียวกัน

1.2 วัสดุและครุภัณฑ์ ควรมีวัสดุ ครุภัณฑ์ที่จำเป็น เช่น โต๊ะทำงาน โต๊ะอ่านหนังสือ เก้าอี้ ตู้ชั้นหนังสือ ตู้เก็บเอกสาร ที่วางหนังสือพิมพ์ ป้ายนันทนาการ ฯลฯ

1.3 สื่อต่างๆ ที่จำเป็นในการจัดกิจกรรมการศึกษาออกโรงเรียน

1.3.1 สื่อการเรียนการสอน

1.3.1.1 สื่อสิ่งพิมพ์ ได้แก่ แบบเรียน/ชุดวิชา/ชุดการเรียนรู้หนังสือทั่วไป วารสารนิตยสาร หนังสือพิมพ์ แผ่นพับ/แผ่นปลิว แฟ้มข้อมูลท้องถิ่น ฯลฯ

1.3.1.2 สื่อโสตทัศนศึกษา ได้แก่ ชุดรับสัญญาณ ETV วีดิทัศน์
แถบเสียง วิทยุ ฯลฯ

1.3.1.3 สื่อทดลอง ได้แก่ เครื่องเล่น / เกมต่างๆ ชุดเสริมความ
พร้อมชุดตรวจสอบคุณภาพ ฯลฯ

1.3.1.4 สื่อสาธิต ได้แก่ ชุดนิทรรศการ ป้ายนิเทศ หุ่นจำลอง แผนที่
ลูกโลก แผนภูมิ ฯลฯ

การจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

การจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชนมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ศูนย์บริการการศึกษาออกโรงเรียนอำเภอ ประสานงานกับองค์การบริหาร
ส่วนตำบล เพื่อทำความเข้าใจในการจัดตั้ง และการดำเนินกิจกรรมของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน
2. คัดเลือกผู้ทำหน้าที่ครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน โดยองค์การบริหารส่วนตำบล หรือ
เทศบาล
3. ประชาสัมพันธ์และรับสมัครนักศึกษา
4. จัดหาสถานที่ตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชน พร้อมทั้งวัสดุ อุปกรณ์ สำหรับสำนักงาน
และการเรียนการสอน
5. ศูนย์บริการการศึกษาออกโรงเรียนอำเภอ บันทึกเสนอต่อประธานกรรมการ
บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล และนายอำเภอให้ความเห็นชอบ เพื่อให้ผู้ว่าราชการจังหวัด
ลงนามประกาศจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ภายใต้หลักเกณฑ์กิจกรรมการศึกษาออกโรงเรียน
กำหนด

6. ประชุมคัดเลือกกรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน โดยองค์การบริหารส่วนตำบล
ประชุมร่วมกับศูนย์บริการศึกษาออกโรงเรียนอำเภอและบันทึกเสนอนายอำเภอ เพื่อแต่งตั้ง
คณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

7. แต่งตั้งครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน โดยศูนย์บริการการศึกษาออกโรงเรียนอำเภอ /
กิ่งอำเภอ

8. ดำเนินการจัดกิจกรรมในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

เกณฑ์ขั้นต่ำในการประกาศจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

การประกาศจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ต้องมีสิ่งเหล่านี้เป็นอย่างน้อยจึงเสนอ
ประกาศจัดตั้งได้

1. ชุดรับสัญญาณดาวเทียม จำนวน 1 ชุด
2. เครื่องเล่นวีดิทัศน์ และเครื่องรับโทรทัศน์ จำนวน 1 ชุด
3. วิทยุแท็บ จำนวน 1 เครื่อง
4. มีครูประจำศูนย์การเรียนรู้ชุมชน จำนวน 1 คน
5. สื่อ แถบเสียง ชุดวิชา แถบบันทึกเสียงและวีดิทัศน์ทางการศึกษา

6. ครูภักดิ์ที่จำเป็น เช่น โด๊ะ แก้ว ยี่ ชั้นวางสื่อการเรียน ตู้เก็บเอกสาร เป็นต้น
หมายเหตุ กรณีที่ยังไม่สามารถจัดหาชุดรับสัญญาณดาวเทียมได้ให้ขออนุญาต
ที่สามารถประกาศจัดตั้งไปก่อนได้ (กรมการศึกษานอกโรงเรียน. 2540 ก : 5)

2. ด้านบุคลากรของศูนย์การเรียนชุมชน

2.1 ครูประจำศูนย์การเรียน มีคุณสมบัติดังต่อไปนี้

- 2.1.1 มีสัญชาติไทย.
- 2.1.2 การศึกษาไม่ต่ำกว่าอนุปริญญา
- 2.1.3 อายุ 18 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป
- 2.1.4 ไม่เป็นข้าราชการหรือเป็นผู้รับเงินเดือนประจำ
- 2.1.5 ปฏิบัติหน้าที่ในศูนย์การเรียนชุมชนเต็มเวลา

2.2 คณะกรรมการศูนย์การเรียนชุมชน มีจำนวนไม่น้อยกว่า 5 คน ประกอบด้วย

- 2.2.1 ประธานกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นประธาน
- 2.2.2 ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นกรรมการและเลขานุการ
- 2.2.3 ครูประจำศูนย์การเรียนชุมชน เป็นกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
- 2.2.4 ผู้บริหารศูนย์บริการการศึกษาของโรงเรียนอำเภอ เป็นกรรมการ

โดยตำแหน่ง

2.2.5 กรรมการอื่นมาจากการประชุมคัดเลือกระหว่างองค์การบริหารส่วนตำบลและศูนย์บริการการศึกษาของโรงเรียนอำเภอ โดยนายอำเภอเป็นผู้สงวนแต่งตั้ง

2.3 บุคคลหรือคณะบุคคลที่สนใจ ตามความเหมาะสม

3. ด้านการบริหารจัดการศูนย์การเรียนชุมชน

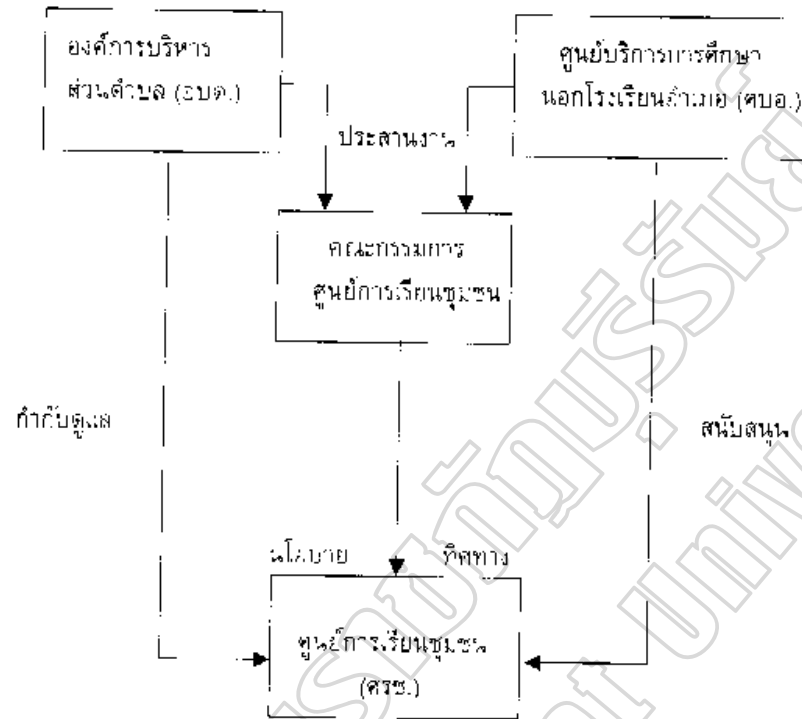
1. โครงสร้างการบริหาร

ศูนย์การเรียนชุมชน เป็นสถานที่สำหรับจัดกิจกรรมการศึกษาเพื่อส่งเสริม การเรียนรู้ตลอดชีวิตของชุมชน อยู่ในกำกับดูแลขององค์การบริหารส่วนตำบล มีครูประจำศูนย์การเรียนชุมชน ซึ่งเป็นบุคลากรที่ได้รับคำตอบจากกรมการศึกษานอกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ เป็นผู้ดำเนินงาน โดยลักษณะโครงสร้างการบริหารของศูนย์การเรียนชุมชนจะประกอบด้วย

- 1.1 องค์การบริหารส่วนตำบล เป็นผู้กำกับดูแลการดำเนินงาน
- 1.2 คณะกรรมการศูนย์การเรียนชุมชน เป็นคณะผู้บริหารกำหนดนโยบาย

และวางแผนการดำเนินงาน

1.3 ครูประจำศูนย์การเรียนชุมชน เป็นผู้ดำเนินงานจัดกิจกรรม โดยมีศูนย์บริการการศึกษาของโรงเรียนอำเภอ เป็นหน่วยให้การสนับสนุนการดำเนินงาน โดยแผนผังโครงสร้างการบริหาร ดังภาพประกอบ 1 (กรมการศึกษานอกโรงเรียน. 2540 ก : 8) ดังนี้

ภาพประกอบ 1 แผนภูมิโครงสร้างการบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

คณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ซึ่งได้รับแต่งตั้งจากนายก อบต. โดยความเห็นชอบขององค์การบริหารส่วนตำบล ร่วมกับศูนย์บริการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอมีบทบาทหน้าที่ ดังนี้

1. กำหนดนโยบายในการดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน
2. วางแผนและให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติงานของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน
3. กำกับ ควบคุม ติดตามการดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน
4. จัดทำ สนับสนุนวัสดุ อุปกรณ์ อาคารสถานที่ บุคลากรและงบประมาณในการดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้ชุมชน
5. สรรหาครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ร่วมกับศูนย์การเรียนรู้ชุมชน
6. ประเมินผลการทำงานของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

7. ให้มีการประชุมคณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ปีละไม่น้อยกว่าสองครั้ง
บทบาทหน้าที่ของครูประจำศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

ครูประจำศูนย์การเรียนรู้ชุมชนมีบทบาทหน้าที่ (กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2540 ก

: 9) ดังนี้

1. สืบหาความต้องการของชุมชนเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมต่างๆ ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน
2. ประชาสัมพันธ์การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน
3. จัดทำข้อมูลชุมชนและจัดเก็บอย่างเป็นระบบพร้อมที่จะให้บริการ
4. จัดทำแผนงาน/โครงการ เพื่อเสนอเข้าแผนพัฒนาตำบลและเสนอต่อศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ
5. จัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามความต้องการของผู้เรียนและตามหลักสูตรต่างๆ ของกรมการศึกษานอกโรงเรียน
6. ดำเนินงานบูรณาการในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เช่น การรับสมัครนักศึกษา และนำให้ทำปรีक्षा ตรวจสอบหลักฐานการขึ้นทะเบียนนักศึกษา การลงทะเบียนเรียน จัดทำแผนการเรียนการสอน การสอนเสริม และการพบกลุ่ม
7. จัดการกระจายและหมุนเวียน การให้บริการสื่อระหว่างศูนย์การเรียนรู้ต่างๆ
8. ประสานกับบุคคลหน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ตลอดจนผู้รู้และผู้มีปัญญาท้องถิ่นในการจัดดำเนินการเครือข่ายการเรียนรู้
9. ให้บริการวัสดุ อุปกรณ์ และสื่อต่างๆ ที่เกี่ยวกับการเรียนรู้ในศูนย์การเรียนรู้ชุมชนแก่ผู้เรียนและชุมชน
10. ตรวจสอบเก็บหัด ผลงาน แบบทดสอบ และดำเนินการประเมินผล
11. จัดทำ และตรวจสอบความถูกต้องของเอกสาร หลักฐานการดำเนินงานเพื่อเสนอศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ หรือศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด เช่น การขอเบิกจ่ายเงินค่าตอบแทน การขอหลักฐานการศึกษา เป็นต้น
12. รวบรวมหลักฐานความต้องการบริการการศึกษาและกิจกรรมอื่นๆ ของชุมชนเพื่อเสนอต่อศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ
13. สรุปรายงานผลการปฏิบัติงานต่อองค์การบริหารส่วนตำบล และศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ

บทบาทหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล

องค์การบริหารส่วนตำบล มีบทบาทและหน้าที่ (กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2540 ก : 10) ดังนี้

1. พิจารณาคัดเลือกคณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ซึ่งประกอบด้วยคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลและบุคคลอื่นที่เหมาะสม

2. พิจารณาแผนงาน โครงการและเสนอแนวทางการดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน
  3. บริหาร กู้ยืม ดูแล ติดตามผล ประเมินผล การจัดกิจกรรมของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน
  4. ประสานงานและจัดที่พักรวมของเครือข่ายที่เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอนของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนและส่งเสริมให้เกิดเครือข่ายการเรียนรู้ในชุมชน
  5. เป็นศูนย์รวมและบริหารการกระจายสื่อ
  6. เสนอโครงการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชนให้องค์การบริหารส่วนตำบล โดยนายอำเภอให้ความเห็นชอบและไปเสนอจังหวัดเพื่อประกาศจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชน
  7. เสนอแต่งตั้งคณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน
  8. ร่วมประชุมกับคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลและคณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เพื่อจัดทำและพิจารณาแผนปฏิบัติการของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน
  9. ประสานงานการจัดสรรงบประมาณ สนับสนุนการจัดกิจกรรมของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน
  10. เสริมและสร้างแรงจูงใจในรูปแบบต่างๆ เช่น การพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาดูงานการยกย่องและประกาศเกียรติคุณ แก่ผู้ดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้ชุมชน
  11. จัดระบบการนิเทศ ติดตามผล ประเมินผล เพื่อให้มีมาตรฐานและคุณภาพทั้งในการดำเนินงานและด้านวิชาการ
  12. ประสานงานส่งเสริม สนับสนุน การจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นร่วมกับหน่วยงานการเรียนรู้ชุมชน
  13. ควบคุม ดูแล นิเทศการปฏิบัติงานของครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน
  14. สรุปผล และรายงานผลการดำเนินงาน
- ด้านกิจกรรมของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน**

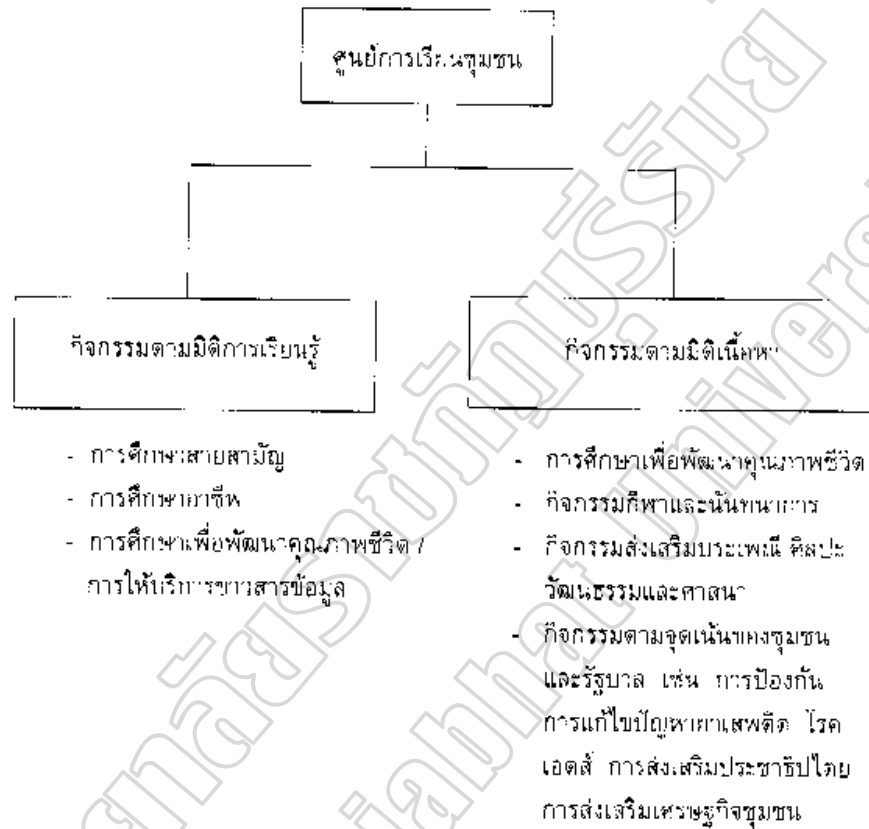
การจัดกิจกรรมของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เป็นการจัดกิจกรรมการศึกษาเพื่อส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่สอดคล้องกับความต้องการของคนในชุมชน เหมาะสมกับสภาพสังคมและวิถีชีวิตของชุมชน โดยหากแบ่งลักษณะโครงสร้างของกิจกรรมได้ 2 มิติ คือ (รวมการศึกษานอกโรงเรียน 2540 ก : 12)

1. การจัดกิจกรรมตามมิติของการเรียนรู้ ได้แก่ การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยเฉพาะ การศึกษาสายสามัญ เพื่อให้มีทักษะและความสามารถในการเรียนรู้เองต่างเรื่อง เป็นพื้นฐานสำหรับการทำงานและการประกอบอาชีพ การจัดบริการข่าวสารข้อมูล เป็นการให้ข่าวสารข้อมูลที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตการทำงาน การประกอบอาชีพ โดยผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น หนังสือ รายการวิทยุ ราชการโทรทัศน์ วีดิทัศน์ ฯลฯ การจัดการศึกษาอาชีพ เป็นการจัด

การศึกษาระดับพื้นฐานการให้บริการที่สารสนเทศหรือเสริมต่อจากประสบการณ์การทำงานและการระดมอาชีพ เพื่อก่อให้เกิดงานอาชีพและคุณภาพชีวิตที่ดี

2. การจัดกิจกรรมตามมติของเนื้อหาการเรียนรู้นี้ เป็นการจัดกิจกรรมโดยยึดเนื้อหาเป็นแกนกลาง เช่น การพัฒนาคุณภาพชีวิต การจัดทำพยานันทนาการ การส่งเสริมประเพณี ศิลปวัฒนธรรมและกิจกรรมทางศาสนา รวมทั้งกิจกรรมตามจุดเน้นของชุมชนและนโยบายของรัฐ ตลอดจนการจัดกิจกรรมส่งเสริมการศึกษาในระบบโรงเรียน ดังภาพประกอบ 2 (กรมการศึกษาระดับโรงเรียน. 2540 ก. : 13) ดังต่อไปนี้

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
Buriram Rajabhat University

ภาพประกอบ 2 แผนภูมิโครงสร้างการบริหารการจัดกิจกรรมของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

100168

25

๒๕๖๑
๒๖/๖/๒๕๖๑
๖/๖/๒๕๖๑

การจัดการศึกษาสายสามัญ

หลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ แบ่งออกเป็น 3 ระดับ (การมกการศึกษานอกโรงเรียน 2540 ก : 14) ดังนี้

1. ระดับประถมศึกษา
2. ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
3. ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

สำหรับผู้สมัครที่ประสงค์จะเรียนหลักสูตรใด ควรจะได้รับการแนะนำ จากครูศูนย์การเรียนชุมชนก่อน ทั้งนี้เพื่อทำความเข้าใจหลักการและข้อยกเว้นซึ่งได้จัดไว้สำหรับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ เช่น สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล อาสาสมัครสาธารณสุขมูลฐาน กำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการสมัครเข้าศึกษากับการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ

แนวปฏิบัติในการเรียน มีดังนี้

1. ระดับประถมศึกษา
  - 1.1 ขึ้นทะเบียนเป็นนักศึกษา
  - 1.2 นำหลักฐานการเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 มาแสดงเพื่อขอรับการยกเว้นไม่ต้องเรียนวิชากลุ่มสภาพประสบการณ์พื้นฐาน 1
  - 1.3 ทบทวนทดสอบวิชากลุ่มสภาพประสบการณ์พื้นฐาน 2 และ 3 ขอเทียบความรู้ เป็นการลดเวลาเรียนหากสอบผ่าน
  - 1.4 ลงทะเบียนเรียนวิชากลุ่มสภาพประสบการณ์พื้นฐาน 4 ในกรณีที่ผ่านมาการทดสอบตามข้อ 1.3
  - 1.5 ขอเทียบโอนอาชีพในส่วนวิชาเลือกได้ 30 หรือ 60 สภาท
  - 1.6 ลงทะเบียน ไม่เกิน 100 สภาต่อภาคเรียน

ผู้เรียนสามารถใช้เวลาเรียนเฉพาะระดับประถมศึกษาได้เร็วกว่ากำหนด โดยการเทียบโอนความรู้และอาชีพที่มีอยู่

2. ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
  - 2.1 ขึ้นทะเบียนเป็นนักศึกษา
  - 2.2 ลงทะเบียนขอเทียบโอน
    - 2.2.1 หมวดวิชาสามัญ (ถ้ามี)
    - 2.2.2 หมวดวิชาอาชีพ 1 หมวด โดยให้เทียบโอนวิชาที่ 4
  - 2.3 ลงทะเบียนเรียนหมวดวิชาสำหรับกลุ่มเป้าหมายสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล (บังคับเรียน)
  - 2.4 ยื่นหาเรื่องขอประเมินการยอมรับความรู้และประสบการณ์ได้ตามหมวดวิชาและระยะเวลาที่สถานศึกษากำหนด
  - 2.5 ทำกิจกรรมเคารพพบกลุ่มตามที่สถานศึกษากำหนด

2.6 ทำกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิต (กพช.) ตามเกณฑ์ที่กรมการศึกษา
นอกโรงเรียนกำหนด ผู้เรียนสามารถใช้เวลาเรียนจบหลักสูตรเรียกว่ากำหนดเพราะสามารถ
เทียบโอนอาชีพและเทียบโอนผลการเรียนวิชาสามัญ นอกจากนี้ยังได้รับการเทียบโอน
กิจกรรมการพบกลุ่มเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ถ้าหากมีคุณสมบัติตามเกณฑ์ที่กรมการศึกษา
นอกโรงเรียนกำหนด

3. ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

3.1 ขึ้นทะเบียนเป็นนักศึกษา

3.2 ลงทะเบียนขอเทียบโอนหมวดวิชาสามัญ (ถ้ามี)

3.3 เลือกแผนการเรียน

3.4 ลงทะเบียนขอเทียบโอนหมวดวิชาอาชีพ

3.5 ลงทะเบียนหมวดวิชาสำหรับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะสมาชิกองค์การเพื่อ

ส่วนตำบล (บังคับเลือก)

3.6 ทำกิจกรรมพบกลุ่มเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตตามเกณฑ์ที่กรมการศึกษา
นอกโรงเรียนกำหนด ผู้เรียนสามารถใช้เวลาเรียนจบหลักสูตรเรียกว่ากำหนด เข้าปฏิบัติตาม
เงื่อนไขการเทียบโอนกิจกรรมการเรียนรู้

แนวปฏิบัติสำหรับผู้เรียน ของศูนย์การเรียนชุมชนในการทำกิจกรรมการเรียนรู้ มีดังนี้

1. ศึกษาด้วยตนเอง
2. พบกลุ่มทำกิจกรรมการเรียนการสอน โดยครูศูนย์การเรียนชุมชนและผู้เรียน
ร่วมกันวางแผนการพบกลุ่ม (กลุ่มรวม)
3. พบกลุ่มเป็นทีมระหว่าง 3 -10 คน โดยผู้เรียนจัดกลุ่ม และทำเป็นกิจกรรม
พบกลุ่มตามความพร้อมมาแห่งกลุ่ม
4. พบครูที่ปรึกษาเป็นรายบุคคล (Individual Tutor) เพื่อขอคำแนะนำและปรึกษา
หาหรือเกี่ยวกับการเรียนและอื่นๆ
5. เข้ารับการสอนเสริมในวิชาที่ต้องการศึกษา เพื่อเพิ่มเติมหรือแก้ปัญหาการเรียนรู้
6. ทำกิจกรรมเชิงปฏิบัติ เป็นการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่าง
หลักสูตรกับชีวิตจริง โดยครูศูนย์การเรียนชุมชน และผู้เรียนจะวางแผนร่วมกัน
7. ทำกิจกรรมที่เป็นโครงการ และเพิ่มประสบการณ์ สำหรับผู้เรียนที่เรียนหลักสูตร
มัธยมศึกษาสายสามัญ ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งจะแสดงโดยหลักฐาน ของรอย
การปฏิบัติ หรือการเขียนแสดงว่าได้ปฏิบัติ โดยการนำความรู้ไปใช้มาแล้ว
8. ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมจากแหล่งความรู้ต่าง ๆ เช่น
  - 8.1 ศูนย์การเรียนชุมชน ซึ่งจัดบริการหนังสือด้านวิชาการ วารสารและเอกสาร
ต่างๆ รวมทั้งวิทยุทัศน์ แอพเสียง และรายการโทรทัศน์ดาวเทียมไทยคม
  - 8.2 ผู้รู้ ที่มีทักษะเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่ต้องการศึกษาเพิ่มเติม

8.3 แหล่งสภาพต่างๆ ในชุมชนซึ่งประสบผลสำเร็จในการดำเนินงาน โดยสามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ในสาขาวิชาที่ผู้เรียนมีความสนใจ เช่น สหกรณ์ออมทรัพย์ชุมชน พาร์มเกษตรแบบครบวงจร

8.4 หน่วยงานต่างๆ ในชุมชน สถานประกอบการและแหล่งวิทยุการ

8.5 รายการวิทยุและโทรทัศน์ โดยเฉพาะของกรมการศึกษาภาคโรงเรียน ซึ่งจัดรายการส่งเสริมความรู้ ตามหลักสูตรการศึกษาออกโรงเรียนสายสามัญ ทุกระดับ

9. เข้ารับการทดสอบ โดยวิเศษหรือครูศูนย์การเรียนชุมชน เมื่อมีความพร้อม ในกรณีที่ต้องการเทียบโอนหมวดวิชาสามัญ หมวดวิชาอาชีพ และการเทียบความรู้เพื่อยอมรับ ประสิทธิภาพ

การจัดการศึกษาสายอาชีพ

การจัดการศึกษาสายอาชีพ กรมการศึกษานอกโรงเรียนได้มีหลักสูตรไว้บริการใน หลายลักษณะ (กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2540 ก. 17) ดังนี้

1. หลักสูตรกลุ่มสนใจ เป็นการจัดการศึกษาบริการให้กับประชาชนทั่วไป ที่มีความสนใจในเรื่องเดียวกัน เมื่อรวมกลุ่มกันไว้ตามเกณฑ์ที่กรมการศึกษานอกโรงเรียนกำหนด ก็สามารถจัดเปิดสอนกลุ่มสนใจได้ ทั้งนี้ได้มีระเบียบและแนวปฏิบัติของกรมการศึกษานอกโรงเรียน อยู่แล้ว

2. หลักสูตรวิชาชีพระยะสั้น เป็นหลักสูตรที่ใช้เวลาในการศึกษาอาชีพตั้งแต่ 30 ชั่วโมงถึง 300 ชั่วโมง ทั้งนี้เป็นการจัดให้ตามความต้องการของผู้เรียน โดยหลักสูตรจะเป็น ประเภทที่กรมการศึกษานอกโรงเรียนได้จัดไว้แล้ว หรืออาจจะเป็นหลักสูตรที่แจ้งให้มีการ พัฒนาใหม่ก็ได้ เมื่อศึกษาจบตามหลักสูตรจะมีการออกวุฒิบัตรให้ โดยศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ

3. หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) เป็นหลักสูตรที่จัดเน้นด้านอาชีพผู้ที่ศึกษาจบหลักสูตรนี้ จะมีศักดิ์และสิทธิ์เท่ากับการศึกษาสายสามัญระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดย กรมการศึกษานอกโรงเรียนได้มีระเบียบและแนวปฏิบัติสำหรับการจัดการศึกษาหลักสูตร ประกาศนียบัตรอาชีพไว้เรียบร้อยแล้ว

4. หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพทางไกล (ปวช. ทางไกล) เป็นหลักสูตรที่จัดโดย กรมการศึกษานอกโรงเรียนเทียบเท่ากับหลักสูตร ปวช.ทั่วไป แต่เป็นการศึกษาทางไกลเหมาะ สำหรับผู้ที่มีอาชีพอยู่แล้ว ทำงานในสถานประกอบการ ต้องการศึกษาเพื่อเพิ่มวุฒิประส การณ์ได้มีหลักการและทฤษฎีในการประกอบอาชีพด้านต่างๆ ตามที่ได้ศึกษา นอกจากนี้หลักสูตรต่างๆ ข้างต้นแล้ว ศูนย์การเรียนชุมชนยังสามารถจัดการศึกษาอาชีพอื่น ๆ ได้อีกตาม ความเหมาะสม ความพร้อมและความต้องการในพื้นที่ ทั้งนี้เป็นการจัดเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อ สมาชิกในชุมชนนั้น เป็นการสร้างเศรษฐกิจชุมชน พัฒนาอาชีพ เพิ่มรายได้ เพิ่มผลผลิตให้มีการพัฒนาท้องถิ่นของตนเองโดยการใช้บริการจากศูนย์การเรียนชุมชน

การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต

ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน จัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตได้ในลักษณะต่างๆ เช่น

1. การบริการข่าวสารข้อมูล โดยใช้รูปแบบของการบริการหนังสือ สิ่งพิมพ์ นิตยสาร วิทยุ โทรทัศน์ เป็นต้น
2. การบริการแหล่งข้อมูลเพื่อการศึกษา ค้นคว้า แก้ปัญหาต่างๆ เช่น การแนะนำห้องสมุดประชาชน แหล่งระดมทุน ภูมิปัญญาชาวบ้าน เพื่อให้ผู้มารับบริการไปศึกษาหาความรู้ สอบถามปัญหา หาแนวทางแก้ไขปัญหาต่างๆ
3. การบริการตลาดนัดแรงงาน มีการจัดมุมบริการสำหรับผู้ที่ต้องการแรงงาน หรือผู้ที่ต้องการรับจ้างทำงาน เพื่อเป็นสื่อกลางประสานให้เกิดงานในพื้นที่
4. การจัดนิทรรศการ มีการจัดบอร์ด นิทรรศการ ตามเทศกาลหรือวาระที่สำคัญต่างๆ เพื่อให้ชมแก่ประชาชน
5. การจัดกิจกรรมกีฬาและนันทนาการ เป็นการติดตามความเหมาะสมของสถานที่ เวลา และความต้องการของสมาชิกในชุมชน ในขณะนี้ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนสามารถจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตได้ตามความเหมาะสมของท้องถิ่น และความต้องการของประชาชนในชุมชนนั้นๆ ทั้งนี้ให้คำนึงถึงความพร้อมของปัจจัยต่างๆ ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนด้วย

ยุทธศาสตร์การกระจายสื่อ มีดังนี้

1. หน่วยงานส่วนกลางรับผิดชอบจัดทำและจัดหาสื่อประกอบการเรียนการสอนหลักสูตรแกนกลาง โดยให้ศูนย์การศึกษาภาคโรงเรียนภาคและกลุ่มศูนย์การศึกษาหลักโรงเรียนจังหวัด รับผิดชอบในส่วนของหลักสูตรท้องถิ่น
  2. ดำเนินการกระจายสื่อแต่ละรายการไปยังศูนย์ศึกษาภาคโรงเรียนภาค กลุ่มศูนย์ศึกษาภาคโรงเรียนจังหวัด ศูนย์การศึกษาภาคโรงเรียนจังหวัด (ห้องสมุดประชาชนจังหวัด) และศูนย์บริการการศึกษาภาคโรงเรียนอำเภอ (ห้องสมุดประชาชนอำเภอ)
  3. ให้มีคณะกรรมการพัฒนาระบบการกระจายสื่อการเรียนการสอนในส่วนกลางเพื่อกำหนดแผนงานแนวทางในการจัดหา การสำเนาและการกระจายสื่อ
  4. ศูนย์ภาคเป็นศูนย์บริหาร บริการ สนับสนุน และประสานงานกับหน่วยงานกลางเพื่อพัฒนาระบบแนวทางการกระจายสื่อทุกประเภท ในแต่ละภาค รวมทั้งการตรวจสอบ ติดตามระบบการกระจายสื่อและการจัดระบบข้อมูลหนังสือภายในภาค
  5. ครูในศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเป็นผู้บริการและจัดทาสื่อในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน โดยมีองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นผู้กำกับ ดูแล ตรวจสอบ และร่วมคัดเลือกสื่อที่เหมาะสม
- คณะกรรมการการพัฒนากระจ่ายสื่อ มีบทบาทหน้าที่** (กรมการศึกษา
นอกโรงเรียน, 2540 น. : 19) ดังนี้
1. กำหนดมาตรการเพื่อรวบรวมสื่อที่เป็นประโยชน์แก่ผู้แทนภาคจากแหล่งผลิตต่างๆ

2. วางแผนและกำหนดรูปแบบและแนวทางในการกระจายสื่อจากส่วนกลางไปสู่พื้นที่
3. ติดตามและประเมินผลการใช้สื่อทุกประเภท

ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาค พื้นที่ดังนี้

1. ประสานงานเพื่อรับสื่อจากส่วนกลาง และแสวงหาสื่อจากแหล่งผลิตต่างๆ ในพื้นที่ระดับภาค

2. ประสานงานด้านการกระจายสื่อกับกลุ่มศูนย์จังหวัดที่อยู่ในความรับผิดชอบ
3. กำหนดรูปแบบการหมุนเวียนสื่อ ระหว่างกลุ่มศูนย์และศูนย์บริการการศึกษา

นอกโรงเรียนอำเภอ

4. สนับสนุนให้บริการสื่อที่สอดคล้องกับความต้องการของพื้นที่ โดยการผลิต /

สำเนา

5. ติดตามและตรวจสอบการกระจายสื่อให้เป็นไปตามเป้าหมาย
6. ประเมินผลประสิทธิภาพการใช้สื่อ

7. จัดระบบข้อมูลของสื่อ และรายงานผลการกระจายสื่อต่อกรรมการศึกษา

โรงเรียน

ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด (ห้องสมุดประชาชนจังหวัด) พื้นที่ดังนี้

1. ประสานงานกับศูนย์ฯ ภาค และส่วนกลางเพื่อรับสื่อ และแสวงหาสื่อจากแหล่งผลิตต่างๆ ในเขตจังหวัด

2. กำหนดแผนการดำเนินงานการกระจายสื่อและหมุนเวียนสื่อ
3. กระจายและหมุนเวียนสื่อสู่ห้องสมุดประชาชนอำเภอ

4. ติดตามและตรวจสอบการกระจายสื่อให้สู่เป้าหมาย

5. สนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอในการจัด

หาสื่อ

6. ประเมินผลประสิทธิภาพการใช้สื่อ
7. จัดระบบข้อมูลของสื่อและรายงานผลการกระจายสื่อต่อศูนย์ฯ ภาค

ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ (ห้องสมุดประชาชนอำเภอ) ทำ

หน้าที่ดังนี้

1. กำหนดแผนการดำเนินงานการกระจายสื่อและหมุนเวียนสื่อ
2. ประสานงานเพื่อรับสื่อจากศูนย์ฯ จังหวัดและลงทะเบียนควบคุมสื่อที่ได้รับ
3. จัดระบบสื่อให้เป็นหมวดหมู่
4. จัดระบบการหมุนเวียนสื่อในกลุ่มศูนย์การเรียนชุมชนที่รับผิดชอบ
5. ดำเนินการตามความต้องการของศูนย์การเรียนชุมชนในความรับผิดชอบ
6. ให้บริการสนับสนุนสื่อตามความต้องการของพื้นที่
7. แสวงหาสื่อจากแหล่งผลิตต่างๆ ในเขตอำเภอ

8. จัดระบบที่คลุมของสื่อและรายงานผลการกระจายสื่อต่อศูนย์จังหวัด

ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน (ศรช.) ทำหน้าที่ดังนี้

1. จัดระบบควบคุมสื่อที่ได้รับจากศูนย์บริการการศึกษาภายนอกโรงเรียนอำเภอ
2. จัดระบบการให้บริการ
  - 2.1 ให้ยืม
  - 2.2 แลกเปลี่ยนสื่อในกลุ่มผู้ใช้บริการ
  - 2.3 หมุนเวียนสื่อตามระนาบระหว่างศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในแต่ละภาค
  - 2.4 ให้บริการศึกษาค้นคว้าในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน
3. หมุนเวียนสื่อตามระบบที่กำหนดขึ้นระหว่างศูนย์การเรียนรู้ชุมชน
4. สืบรวจความต้องการด้านการใช้สื่อของกลุ่มเป้าหมายและจัดทำแผนเสนอความต้องการไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ต้องการไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

5. ประเมินผลและรายงานผลการให้บริการสื่อในชุมชนแก่ศูนย์บริการการศึกษาภายนอกโรงเรียนอำเภอ

ดัชนีงบประมาณของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน สามารถเบิกจ่ายได้ตามระเบียบจากเงินงบประมาณและเงินบำรุงการศึกษา ค่าตอบแทนครูประจำศูนย์การเรียนรู้ชุมชนที่จะเบิกจ่ายเป็นรายเดือนตามวุฒิทางการศึกษา ขณะนี้กระทรวงการคลังยังไม่ได้ระบุยอดเพื่อให้การดำเนินงานสามารถดำเนินการได้ จึงให้เบิกจ่ายค่าตอบแทนครูประจำกลุ่มศูนย์การเรียนรู้ชุมชน โดยใช้เกณฑ์การเบิกจ่ายค่าตอบแทนครูประจำกลุ่ม ตามหลักสูตรการศึกษาภายนอกโรงเรียนหลายสามัญ วิธีเรียกทางไกล ซึ่งกระทรวงการคลังได้อนุมัติไว้แล้ว ดังนั้น ครูประจำศูนย์การเรียนรู้ชุมชนจะต้องมีการจ้างเพิ่มขึ้น คือ จะต้องมีการพบกลุ่ม อัตราค่าตอบแทนให้เป็นไปตามอัตราที่กระทรวงการคลังกำหนด ดังนี้

1. หนังสือกระทรวงการคลังที่ กค 0514/431728 ลงวันที่ 30 พฤษภาคม 2533 เรื่อง การจ่ายค่าตอบแทนในการจัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาภายนอกโรงเรียนระดับประถมศึกษา พุทธศักราช 2531

2. หนังสือกระทรวงการคลังที่ กค 0514/41506 ลงวันที่ 16 กันยายน 2535 เรื่อง การเบิกจ่ายค่าตอบแทนในการจัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาภายนอกโรงเรียนระดับประถมศึกษาพุทธศักราช 2531

3. หนังสือกระทรวงการคลัง ที่ กค 0514/47166 ลงวันที่ 20 สิงหาคม 2539 เรื่อง การเบิกจ่ายค่าตอบแทนในการจัดการศึกษาภายนอกโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2530 และหลักสูตรการศึกษาภายนอกโรงเรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2530

ตัวอย่างการคำนวณค่าตอบแทน

1. ระดับประถมศึกษา นักเรียนจำนวน 35 คน ลงทะเบียนวิชาพื้นฐาน 100 สภาพ จะได้รับค่าตอบแทนเป็นเงิน $35 \text{ คน} \times 100 \text{ สภาพ} \times 1.50 \text{ บาท} = 5,250 \text{ บาท/เดือน}$
  2. ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น นักเรียนจำนวน 40 คน ลงทะเบียนเรียน 3 หมวดวิชา จะได้รับค่าตอบแทนเป็นเงิน $40 \text{ คน} \times 3 \text{ หมวด} \times 25 \text{ บาท} = 3,000 \text{ บาท/เดือน}$
  3. ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย นักเรียนจำนวน 35 คน ลงทะเบียนเรียน 3 หมวดวิชา ได้รับค่าตอบแทน เป็นเงิน $35 \text{ คน} \times 3 \text{ หมวด} \times 30 \text{ บาท} = 3,150 \text{ บาท/เดือน}$
- ทั้งนี้ค่าตอบแทนที่ครูประจำศูนย์การเรียนชุมชนจะได้รับ ต้องไม่เกินวุฒิทางการศึกษาสำหรับ ผู้ที่มีวุฒิต่ำกว่าปริญญาตรี ให้ได้รับค่าตอบแทนตามเกณฑ์ที่กระทรวงมหาดไทยกำหนด แต่เมื่อ รวมนักศึกษาทุกระดับแล้วจะได้รับค่าตอบแทนไม่เกินวุฒิปริญญาตรี (6,360 บาท)

หลักการขอเบิกจ่ายเงินค่าตอบแทนครูประจำศูนย์การเรียนชุมชน

1. บันทึกขออนุมัติจ่ายเงินค่าตอบแทน
  2. คำสั่งแต่งตั้งครูประจำศูนย์การเรียนชุมชน (ครูประจำกลุ่ม)
  3. บัญชีรายชื่อนักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียน แสดงให้เห็นถึงสภาพหรือหมวดวิชา ที่ลงทะเบียน
  4. หลักฐานการลงเวลาปฏิบัติงาน
  5. ใบสำคัญรับเงิน
  6. หลักฐานอื่น ๆ ที่สถานศึกษาเห็นว่าจำเป็น
- ด้านการประสานงาน**

การดำเนินงานศูนย์การเรียนชุมชนจะประสบผลสำเร็จ บรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่ ขึ้นอยู่กับกระบวนการประสานงานทั้งกับหน่วยงานภาครัฐ เอกชน ตลอดจนผู้มีปัญหาท้องถิ่นในการ ดำเนินงานหรือช่วยการเรียนรู้ ภาระงานจัดสรรงบประมาณ สนับสนุนการจัดกิจกรรมของ ศูนย์การเรียนชุมชน ประสานงานส่งเสริมสนับสนุนการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น เป็นต้น

การบริหารงานของศูนย์บริการการศึกษาออกโรงเรียนอำเภอ

ศูนย์บริการการศึกษาออกโรงเรียนอำเภอมีสถานภาพ หน้าที่และความรับผิดชอบ (กรมการศึกษาออกโรงเรียน 2541 ช : 3) ดังนี้

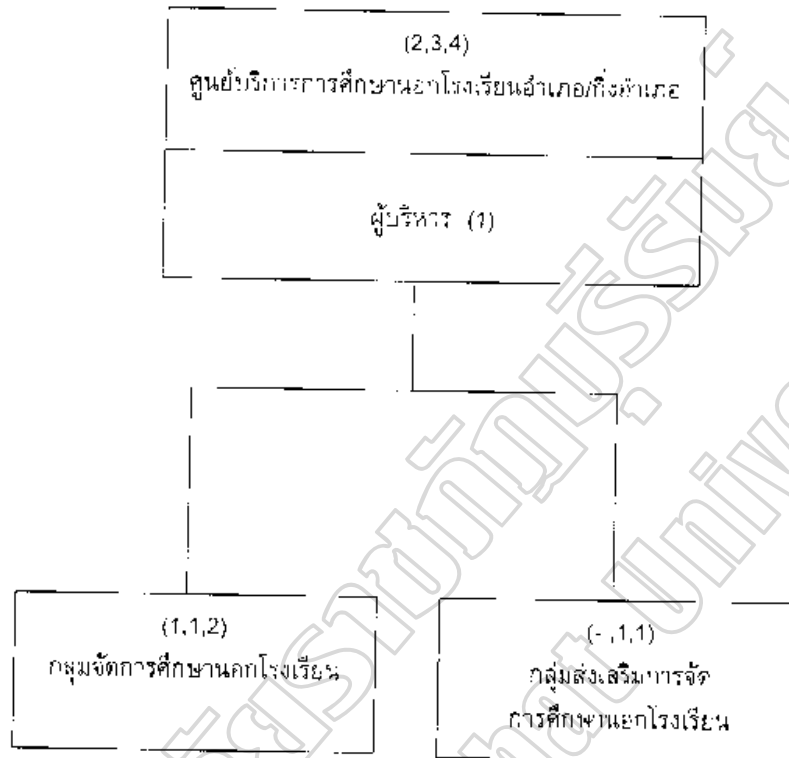
สถานภาพ

ศูนย์บริการการศึกษาออกโรงเรียนอำเภอ เป็นสถานศึกษาในราชการบริหารส่วนกลาง สังกัดศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนจังหวัด

หน้าที่และความรับผิดชอบ

1. จัดการเรียนการสอนและการศึกษาพิเศษ การศึกษาสายอาชีพและการศึกษาคอมพิวเตอร์
2. วางแผนการพัฒนาการศึกษาของโรงเรียนในระดับอำเภอ
3. ประสานงาน ส่งเสริม สนับสนุน เจริญขยายในการจัดการศึกษาแก่โรงเรียน รวมทั้งพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชน คณะกรรมการท้องถิ่น องค์กรรัฐ องค์กรเอกชน และประชาชน ให้เป็นเครือข่ายการศึกษานอกโรงเรียน
4. กำกับดูแล นิเทศ ติดตามและรายงานผลการดำเนินงานการศึกษาของโรงเรียนในพื้นที่
5. ปฏิบัติงานอื่นตามที่ได้รับมอบหมาย

จากหน้าที่และความรับผิดชอบดังกล่าว ศูนย์บริการการศึกษาของโรงเรียนอำเภอ/กิ่งอำเภอ มีโครงสร้างและกรอบอัตรากำลังตามขนาดของอำเภอ 3 ขนาด คือ ขนาดเล็ก ขนาดกลางและขนาดใหญ่ โดยขนาดเล็กจะมีอัตรากำลัง 2 คน คือ ผู้บริหาร 1 คนและหัวหน้ากลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษาของโรงเรียน 1 คน ขนาดกลางมีอัตรากำลัง 3 คน คือ ผู้บริหาร 1 คน หัวหน้ากลุ่มจัดการศึกษานอกโรงเรียน 1 คนและหัวหน้ากลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษานอกโรงเรียน 1 คน ขนาดใหญ่มีอัตรากำลัง 4 คน คือ ผู้บริหาร 1 คน หัวหน้ากลุ่มจัดการศึกษานอกโรงเรียน 1 คน เจ้าหน้าที่จัดการศึกษานอกโรงเรียน 1 คนและหัวหน้ากลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษาของโรงเรียน 1 คน ดังภาพประกอบ 3 ต่อไปนี้

ภาพประกอบ 3 : แผนภูมิโครงสร้างและอัตรากำลังของศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ / กิ่งอำเภอ

รายละเอียดหน้าที่และความรับผิดชอบ

ศูนย์บริการการศึกษาของโรงเรียนอัสสัมชัญกรุงเทพฯ แบ่งงานออกเป็น 2 กลุ่มงาน ซึ่งมีหน้าที่และความรับผิดชอบ ดังนี้

1. กลุ่มจัดการศึกษานอกโรงเรียน มีหน้าที่และความรับผิดชอบเกี่ยวกับการจัดการศึกษานอกโรงเรียน ทั้งการศึกษาพื้นฐาน การศึกษาสายอาชีพและการศึกษาระดับมัธยมศึกษา ดำเนินงานทั้งองคาพยพประชาชน ที่อำนวยความสะดวกประจำหมู่บ้าน การจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม ดำเนินการงานทะเบียนนักศึกษา กิจกรรมนักศึกษา และแนะ วัตถุประสงค์ ประเมินผลตาม ประเมินผลการดำเนินงานกรศึกษานอกโรงเรียนในพื้นที่
2. กลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษานอกโรงเรียน มีหน้าที่และความรับผิดชอบเกี่ยวกับงานสารบรรณ งานธุรการ งานการเงิน บัญชี พัสดุ งานอาคารสถานที่และยานพาหนะ การจัดทำแผนงาน โครงการ งานประมาทและการประสานงานส่งเสริมสนับสนุนเครือข่ายทั้งภาครัฐ เอกชนและชุมชน ในการจัดการศึกษานอกโรงเรียน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัย ที่มีผู้ศึกษารูปแบบสภาพและปัญหาการดำเนินงานศูนย์การเรียนชุมชนในประเทศไว้ ดังนี้

จินดา นูเร (2539 : 89-91) ได้ศึกษาการพัฒนา รูปแบบของศูนย์การเรียนชุมชน โดยวิธีเทคนิคเดลฟี (Ethnographic Delphi Futures Research) ซึ่งศึกษา รูปแบบของศูนย์การเรียนชุมชน 3 ด้าน คือ แนวคิดพื้นฐานในการจัดศูนย์การเรียน แนวคิดเกี่ยวกับโครงสร้างศูนย์การเรียนชุมชน และบทบาทหน้าที่ การจัดการและประโยชน์ของศูนย์การเรียนชุมชน ผลการวิจัย ทำให้ได้รูปแบบศูนย์การเรียนชุมชน ดังนี้

1. แนวคิดพื้นฐานในการจัดศูนย์การเรียน

1.1 หลักการจัดศูนย์การเรียนชุมชน ผลการวิจัยพบว่า ศูนย์การเรียนชุมชนควรเป็นของชุมชนดำเนินการโดยชุมชน และเพื่อชุมชน กระจายอำนาจบริการให้ชุมชนดำเนินการยึดหลักบูรณาการ การเรียนรู้ การทำงาน และการดำเนินชีวิตเข้าด้วยกัน ภายใต้หลักความร่วมมือและการพึ่งพาตนเอง หลักความสอดคล้องระหว่างธรรมชาติ สังคม และท้องถิ่น หลักความแตกต่างระหว่างบุคคล

1.2 แนวทางการจัดศูนย์การเรียนชุมชน จากการศึกษาวิจัยพบว่าแนวทางการจัดศูนย์การเรียนชุมชน ควรให้ประชาชนเป็นผู้สร้าง ผู้ดูแลรักษา เปิดโอกาสให้ชุมชน บุคคล และสถาบันครอบครัวเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดบริการการศึกษา เน้นการระดมสรรพกำลังทรัพยากรบุคคล วัสดุ ครุภัณฑ์จากชุมชน โดยสภาตำบลเป็นผู้รับผิดชอบใน

การจัดศูนย์การเรียนรู้ตามสภาพของชุมชน

1.3 วิธีการดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้ชุมชน จากการศึกษาวิจัยพบว่าวิธีดำเนินการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน การดำเนินการให้ชุมชนจัดรูปแบบและวิธีการดำเนินการเอง โดยความร่วมมือของภาครัฐและเอกชน ก่อนดำเนินการศึกษาวิจัยอีกในแหล่งชุมชนในทุกประเด็นเกี่ยวกับศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เพื่อให้ประเมินว่ามีความจำเป็นต่อต้องมีศูนย์การเรียนรู้ชุมชนหรือไม่ ประชาสัมพันธ์กับหน่วยงานและชุมชนให้เข้าใจถึงประโยชน์และมีการจัดทำคู่มือในการดำเนินการให้ชัดเจน

1.4 วัตถุประสงค์ในการจัดศูนย์การเรียนรู้ชุมชน จากการศึกษาวิจัยพบว่า ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ควรมียุทธศาสตร์ต่อไปนี้ เพื่อส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต ตอบสนองความต้องการ และความจำเป็นของชุมชน เพื่อการกระจายโอกาสทางการศึกษาสู่ประชาชน ผู้ด้อยโอกาส เห็นศูนย์กลางการบริหารการศึกษาทุกระดับและทุกระบบ และเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ให้แก่บุคคลในชุมชน

1.5 เป้าหมายของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ได้แก่ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มิให้เกิดระบบการศึกษาตลอดชีวิตในชุมชน เพื่อให้ประชาชนได้ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมได้ สามารถอยู่ในยุคโลกาภิวัตน์ได้

1.6 ความหมายของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน จากการศึกษาวิจัยพบว่าศูนย์การเรียนรู้ชุมชนหมายถึง สถานที่ซึ่งเป็นแหล่งที่มัลติมีเดีย และจัดกิจกรรมเรียนรู้ในชุมชนอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตเป็นสถานที่จัดการให้มีการเรียนของชุมชน โดยชุมชนและเพื่อชุมชน และเป็นแหล่งให้บริการทรัพยากรการศึกษาชุมชน

2. แนวคิดเกี่ยวกับโครงสร้างศูนย์การเรียนรู้ชุมชน โครงสร้างและแผนผังการบริหารงานศูนย์การเรียนรู้ชุมชน จากการศึกษาวิจัยพบว่า ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนมีชุมชนเป็นเจ้าของ ผู้บริหารชุมชนเป็นผู้บริหาร ครอบคลุม ดูแลกิจกรรม โดยมีประธานศูนย์ คณะกรรมการบริหาร เลขานุการฝ่ายต่างๆ เช่น ฝ่ายวิชาการ ฝ่ายปกครอง ฝ่ายประชาสัมพันธ์ เป็นต้น มีนักศึกษาศึกษาสายสามัญ วิธีเรียนทางไกลเป็นผู้ให้บริการ โดยโครงสร้างของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนแต่ละแห่ง ควรแตกต่างกันตามสภาพของแต่ละชุมชน ตามแต่คณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้จะร่วมกันคิดพิจารณาตามความเหมาะสม สภาพสิ่งแวดล้อมภายนอกควรมีเงิน สบายร่ม มีสนามเด็กเล่น เป็นต้น

3. แนวคิดด้านบทบาทหน้าที่ การจัดการและประโยชน์ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

3.1 หน่วยงานที่รับผิดชอบศูนย์การเรียนรู้ชุมชน จากการศึกษาวิจัยพบว่าหน่วยงานที่รับผิดชอบ ชุมชนรับผิดชอบดำเนินการเอง

3.2 หน่วยงานสนับสนุนการจัดศูนย์การเรียนรู้ชุมชน จากการศึกษาวิจัย

พบว่าหน่วยงานสนับสนุนในการดำเนินการศูนย์การเรียนรู้ได้แก่ หน่วยงานทุกกรมมีกระทรวงศึกษาธิการซึ่งมีสถานศึกษาในระดับอำเภอ หน่วยงานราชการท้องถิ่น และหน่วยงานที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ที่ศูนย์การเรียนรู้ตั้งอยู่

3.3 งบประมาณในการดำเนินการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน จากการศึกษาวิจัยพบว่า งบประมาณในการดำเนินการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน แตกมาจากงบประมาณของสำนักงานส่วนตำบล งบประมาณของชุมชนและเงินบำรุงการศึกษาจากนักศึกษาของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

3.4 การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดศูนย์การเรียนรู้ชุมชน จากการศึกษาวิจัยพบว่าชุมชนควรมีส่วนร่วมในการจัดหาอาคารสถานที่ให้บริการ จัดหาอาคารสถานที่รับผิดชอบจัดการดูแลและให้บริการ ให้แนวคิดในการพัฒนา ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนในชุมชนมาใช้บริการ

3.5 ประโยชน์ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน จากการศึกษาวิจัยพบว่าศูนย์การเรียนรู้ชุมชนจะเป็นจุดเกิดสังคมแห่งการเรียนรู้ ส่งเสริมการศึกษาและอาชีพของชุมชน สร้างโอกาสทางการศึกษาในรูปแบบต่าง ๆ เป็นจุดรวมกิจกรรมของสังคม ชุมชนทราบการเปลี่ยนแปลงของโลกภายนอก เกิดเครือข่ายการเรียนรู้ ส่งเสริมให้ภูมิปัญญาชาวบ้านได้มีโอกาสรักษาองค์ความรู้ให้กับชุมชนของตน

3.6 รูปแบบการจัดศูนย์การเรียนรู้ชุมชน จากการศึกษาวิจัยพบว่า รูปแบบการจัดศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ควรเป็นองค์กรอิสระ ชุมชนคิดและจัดเอง จัดโดยระดมทุนทรัพย์รับผิดชอบ จัดเป็นสถานที่ศึกษาสาขา จัดแบบรับผิดชอบร่วมระหว่างชุมชนกับรัฐ รูปแบบการจัดการหลายระดับโดยเป็นโครงการย่อยและจัดโดยชุมชนในรูปแบบคณะกรรมการ

3.7 สื่อในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน จากการศึกษาวิจัยพบว่า สื่อในศูนย์การเรียนรู้ชุมชนควรประกอบด้วย สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อวัสดุอุปกรณ์ สื่อบุคคล สื่อที่เหมาะสมกับเนื้อหาและวัตถุประสงค์ในการจัดศูนย์การเรียนรู้ สื่อต่างๆ ที่ผลิตโดยภูมิปัญญาชาวบ้าน ที่วีดิทัศน์ งานรับสัญญาณดาวเทียม

3.8 ระยะเวลาในการให้บริการของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน จากการศึกษาวิจัยพบว่า ควรเปิดบริการตามสภาพความต้องการของผู้ใช้บริการ

3.9 ผู้ดูแลศูนย์การเรียนรู้ชุมชน จากการศึกษาวิจัยพบว่า ผู้ดูแลศูนย์การเรียนรู้ชุมชนควรเป็นบุคคลซึ่งคณะกรรมการเห็นว่าเหมาะสมและอาสาสมัครในชุมชน

3.10 การประเมินผลศูนย์การเรียนรู้ชุมชน จากการศึกษาวิจัยพบว่า การประเมินผลศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ควรประเมินจากความพอใจของผู้ใช้บริการ ประเมินผลโดยคณะกรรมการดำเนินงาน สมาชิกตำบลเป็นผู้ประเมินติดตามผล

คุณไชย ยมคำ (2539 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาระบบวิทยุกระจายเสียงของศูนย์บริการการศึกษาโรงเรียนอำเภอเมืองในเขตการศึกษา 9 10 และ 11 ตามองค์ประกอบ 4 ด้าน คือ ด้านการบริหาร ด้านส่งเสริมและให้บริการการศึกษา ด้านศูนย์การเรียนรู้ และด้านส่งเสริม

การศึกษาชุมชน ผลการวิจัยพบว่า รวบรวมทุกด้านมีปัญหามากอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ทุกเขตการศึกษามีปัญหาในแต่ละด้านอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน ยกเว้น ด้าน ศูนย์การเรียนรู้ เขตการศึกษา 10 มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง

จตุรรัตน์ เพ็ชรจันทิก (2541 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชน กรมการศึกษานอกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ ที่ได้รับรางวัลดีเด่นระดับจังหวัด : ศึกษา เฉพาะกรณี ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนบ้านหินโคน ตำบลหินโคน อำเภอจักราช จังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่า การศึกษาโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน วัตถุประสงค์และนักศึกษาของศูนย์การเรียนรู้ ไม่มีเวลาไปร่วมกิจกรรมกับชุมชน ไม่มีวัสดุ อุปกรณ์ ครูภัณฑ์ ใ้บริการชุมชนในการจัดกิจกรรม และทางราชการไม่มีงบประมาณสนับสนุน การจัดกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ ปัญหา คือ บุคลากรน้อยแต่งงานมาก การประสานงานบางครั้งไม่ได้รับความสะดวก งบประมาณเกี่ยวกับวัสดุ อุปกรณ์ ครูภัณฑ์ สื่อการเรียนการสอนน้อยมาก และการเบิกจ่ายค่าตอบแทน การอุปหลักฐานการศึกษาสาขา การจัดกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนสายอาชีพ ปัญหา คือ งบประมาณมีจำกัด ไม่สามารถจัดการเรียนการสอนให้ได้อย่างต่อเนื่อง งบประมาณไม่สอดคล้องกับ ความต้องการของชุมชน วางแผนการปฏิบัติงานล่วงหน้าไม่ได้ วัสดุ อุปกรณ์ไม่เพียงพอกับ จำนวนกลุ่มเป้าหมาย ขั้นตอนในการขออนุญาตและกรเบิกจ่ายค่าตอบแทนมาก ทำให้ได้รับ ค่าตอบแทนล่าช้า และด้านการศึกษาตามอัธยาศัย ปัญหา คือ ขาดวัสดุ อุปกรณ์สื่อการเรียน การประชาสัมพันธ์ ขาดงบประมาณสนับสนุนการจัดกิจกรรมการศึกษาด้าน อธิยาศัย ทำให้ไม่สามารถดำเนินการได้อย่างต่อเนื่อง

เพชรตะบอง ไพศุณย์ (2541 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัญหาการดำเนินงานศูนย์บริการ การศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ จังหวัดเลย ตามองค์ประกอบ 5 ด้าน คือ ด้านบริหาร ด้านส่งเสริมและบริการการศึกษา ด้านหน่วยจัดการศึกษา ด้านศูนย์การเรียนรู้และด้านส่งเสริม การศึกษาชุมชน ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินงานศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ จังหวัดเลย โดยภาพรวมและรายด้านมีปัญหาในระดับปานกลาง เมื่อแยกรายด้าน พบว่า ด้านศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ปัญหา คือ งานจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ระดับตำบลยังไม่เป็นรูปธรรม และไม่ได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานต่าง ๆ เก่าที่ควร ด้านบริหาร ปัญหา คือ การรับส่ง หนังสือ งานการเงินและงานพัสดุล่าช้า ระบบข้อมูลไม่สมบูรณ์ ขาดระบบการจัดเก็บหนังสือ ด้านส่งเสริมและบริการการศึกษา ปัญหา คือ การประชาสัมพันธ์ไม่ทั่วถึง จัดหลักสูตรไม่ สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นและเสียไม่เพียงพอ ด้านหน่วยจัดการศึกษา ปัญหา คือ ดำเนินงานไม่บรรลุวัตถุประสงค์ และด้านส่งเสริมการศึกษาชุมชน ปัญหา คือ เครือข่ายยังไม่ ได้ดำเนินงานอย่างเป็นรูปธรรม และชุมชนยังไม่เข้าใจในบทบาทหน้าที่ของเครือข่าย สาเหตุ เนื่องจากบุคลากรมีจำกัด ไม่มีงบประมาณเพียงพอในการดำเนินงาน ไม่มีวัสดุอุปกรณ์ที่ ทันสมัยและไม่มีการติดตามผลอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ

นิวัฒน์ สวัสดิ์เชื้อ (2543 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัญหาการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของครูประจำศูนย์ และคณะกรรมการศูนย์การเรียนชุมชนจังหวัดร้อยเอ็ด ผลการวิจัยพบว่า โดยรวมและรายด้านปัญหาอยู่ระดับปานกลาง ครูประจำศูนย์การเรียนชุมชนมีปัญหาการปฏิบัติงานด้านการจัดทำแผนและโครงการมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านการสำรวจข้อมูล ด้านการบริหารจัดการ ด้านการประชาสัมพันธ์ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และด้านการให้คำปรึกษาแนะแนว สำหรับคณะกรรมการศูนย์การเรียนชุมชนมีปัญหาในการปฏิบัติงานโดยรวม และรายด้านอยู่ในระดับปานกลางเช่นกัน และที่เป็นปัญหามากที่สุดคือ ด้านการจัดหาวัสดุอุปกรณ์ อาคารสถานที่ และงบประมาณ รองลงมาคือ ด้านการวางแผน การปฏิบัติงาน ด้านการกำหนดนโยบาย ด้านการประชาสัมพันธ์ ด้านการกำกับดูแล ด้านการสรรหาครูประจำศูนย์การเรียนชุมชน และการประเมินผลการปฏิบัติงาน

นันทนา อุ่นเจริญ (2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินงานของศูนย์การเรียนชุมชนสังกัดศูนย์การศึกษาภายนอกโรงเรียนจังหวัดมหาสารคาม ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพศูนย์การเรียนชุมชนส่วนใหญ่เป็นอาคารชั่วคราว สามารถใช้งานได้ดำเนินการสร้างโดยองค์การบริหารส่วนตำบล ได้รับความช่วยเหลือจากชุมชนด้านอาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์และด้านงบประมาณ เพียงพอต่อการจัดกิจกรรม ยกเว้นตู้เก็บเอกสาร ส่วนใหญ่ไม่เพียงพอ มีการประสานงานกับองค์กรต่างๆ และจัดกิจกรรมร่วมกับชุมชน

2. ปัญหาการดำเนินงานโดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง ผู้บริหารศูนย์บริการการศึกษาภายนอกโรงเรียนอำเภอมีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานของศูนย์การเรียนชุมชนในจังหวัดมหาสารคามโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก สำหรับปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลและครูศูนย์การเรียนชุมชน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาในการดำเนินงานของศูนย์การเรียนชุมชน โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาความคิดเห็นของตัวแปรทั้งหมด พบว่า มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานของศูนย์การเรียนชุมชนแตกต่างกันยกเว้นมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผู้บริหารศูนย์บริการการศึกษาภายนอกโรงเรียนอำเภอ มีความเห็นว่า ปัญหาการดำเนินงานศูนย์การเรียนชุมชนมีมากกว่าปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลและครูศูนย์การเรียนชุมชน ส่วนปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลมีความคิดเห็นมากกว่าครูประจำศูนย์การเรียนชุมชน

สมเดช มนตรีพงษ์ (2542 : 122-123) ได้ศึกษาคำความคิดเห็นของผู้บริหารศูนย์บริการการศึกษาภายนอกโรงเรียนอำเภอ และครูศูนย์การเรียนชุมชนที่มีต่อบทบาทที่เป็นจริง และบทบาทที่คาดหวังของครูศูนย์การเรียนชุมชนในจังหวัดร้อยเอ็ด ผลการวิจัยพบว่า บทบาทที่เป็นจริงโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และบทบาทที่คาดหวัง โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายตัวแปรได้ว่า ในบทบาทที่เป็นจริง ผู้บริหารศูนย์บริการการศึกษาภายนอกโรงเรียนอำเภอ และครูศูนย์การเรียนชุมชนเห็นว่า ครูศูนย์การเรียนชุมชนจังหวัดร้อยเอ็ด มีบทบาท

ด้านการให้คำปรึกษาแนะแนวมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ด้านการประเมินผลและสรุปผลการปฏิบัติงาน ด้านการประสานเครือข่าย ด้านการสำรวจข้อมูล ด้านการจัดทำแผนงานโครงการ และ ด้านการประชาสัมพันธ์ ส่วนบทบาทที่คาดหวัง พบว่าความคาดหวังในครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชนจังหวัดร้อยเอ็ด ด้านการให้คำปรึกษาแนะแนวมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านการประสานเครือข่าย ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการจัดทำแผนงานและโครงการ ด้านการสำรวจข้อมูล ด้านการบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ด้านการประเมินผล และ ด้านการประชาสัมพันธ์

นิพัทธ์ คำเนินผล (2542 : 137-141) ได้ศึกษาสภาพปัญหาของการดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน สังกัดศูนย์บริหารการศึกษานอกโรงเรียนคำเตย จังหวัดหนองคาย พบว่าสภาพการดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน โดยรวมทั้ง 3 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีการดำเนินงานอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านการจัดการศึกษาสายสามัญ ระดับปานกลาง 2 ด้านคือ ด้านการจัดการศึกษาสายอาชีพ และด้านการจัดการศึกษาดนอกระบบ และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า

1. การดำเนินการจัดกิจกรรมศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ด้านการศึกษายสายสามัญมีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก และการดำเนินงานมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การเตรียมความพร้อมของผู้ให้บริการ (ครูผู้สอน ครูประจำกลุ่ม) การรายงานผลการดำเนินงานต่อหน่วยงานบังคับบัญชาอย่างเป็นระบบสม่ำเสมอ ประสานร่วมมือระหว่างเครือข่ายการศึกษานอกโรงเรียนเพื่อกำหนดสถานที่เรียนสะดวก และเหมาะสม
2. การดำเนินการจัดการศึกษาสายอาชีพ พบว่า มีสภาพการดำเนินงานโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีปัญหาอยู่ในระดับน้อย ขาดการจัดทำแผนงานโครงการ เสนอเข้าแผนพัฒนาตำบล เพื่อของบประมาณจากองค์การบริหารส่วนตำบล และการกำหนดหลักสูตรวิชาชีพไม่สอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของกลุ่มเป้าหมาย

3. การดำเนินการจัดกิจกรรมศูนย์การเรียนรู้ชุมชนด้านการศึกษาตามอัธยาศัยพบว่า มีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีปัญหาในระดับมากที่สุด คือ ความสำคัญของเอกสาร สิ่งพิมพ์ต่อการให้บริการ

สุรติ วิภักดิ์ (2542 : 64-96) ได้ศึกษาสภาพและปัญหาในการดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เขตอำเภอห้วยผึ้ง 10 ตามทัศนะของผู้บริหารศูนย์บริหารการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ และครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ผลการวิจัยพบว่า สภาพการดำเนินงานมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดเพียงด้านเดียวคือ การจัดกิจกรรม ส่วนด้านอื่นๆ สภาพการดำเนินงานยังไม่เป็นที่น่าพอใจ เพราะองค์กรท้องถิ่นยังไม่มีการจัดสรรงบประมาณ และการกระจายอำนาจการบริหารลงไปให้ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนโดยตรง นอกจากนี้ผู้บริหารศูนย์บริการการศึกษาดนอกระบบ

โรงเรียนอำเภอและครูศูนย์การเรียนชุมชน มีทักษะต่อปัญหาการดำเนินงานศูนย์การเรียนชุมชนโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาทางด้านพบว่า ครูศูนย์การเรียนชุมชนมีทักษะต่อปัญหาในด้านอาคารสถานที่ วัสดุ ครุภัณฑ์ งบประมาณผู้บริหารศูนย์บริการการศึกษา นอกโรงเรียนอำเภอ โดยเฉพาะด้านงบประมาณมีปัญหาอยู่ในระดับมาก เพราะครูศูนย์การเรียนชุมชนส่วนมากเป็นบุคลากรใหม่ ไม่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับด้านการเงินมาก่อน ขาดความชัดเจนในระเบียบปฏิบัติ

จากผลงานวิจัยในประเทศที่ได้ศึกษาและค้นคว้ามาข้างต้น ผลสรุปลักษณะและกิจกรรมของศูนย์การเรียนชุมชนได้ ดังนี้

1. ศูนย์การเรียนชุมชนเป็นศูนย์กลางการจัดการการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชนในชุมชน โดยเน้นการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของชุมชน มุ่งสร้างโอกาสและให้บริการการเรียนรู้อย่างหลากหลายวิธีเรียน เน้นการเรียนรู้ที่เป็นความร่วมมือจริงจังจากวิถีชีวิตและเรียนรู้จากแหล่งวิทยาการต่างๆในชุมชน อันจะนำไปสู่การพัฒนาแบบพึ่งพาตนเอง
2. กิจกรรมที่จัดขึ้นในศูนย์การเรียนชุมชน สามารถจัดได้หลากหลายทั้งกิจกรรมการเรียนรู้พื้นฐาน การศึกษาสายสามัญ การศึกษาสายอาชีพ การศึกษาตามอัธยาศัย กิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิต กิจกรรมพิเศษอื่นๆ เช่นการศึกษาสำหรับคนพิการ การศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ กิจกรรมกีฬาและนันทนาการ แต่ทั้งนี้ต้องไม่ขัดต่อกฎหมายและประเพณีนิยมในชุมชนนั้น
3. ศูนย์การเรียนชุมชน เป็นสมบัติของทุกคนในชุมชนที่ช่วยกันสร้างสรรค์ ทำรุงรักษา ใช้บริการเพื่อวัตถุประสงค์ให้ชุมชนเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ ประชาชนมีโอกาสได้รับการศึกษาอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ทุกคนมีโอกาสทางการศึกษา มีการเรียนรู้การทำงานและวิถีชีวิตที่สอดคล้องกลมกลืนกัน
4. ศูนย์การเรียนชุมชน เน้นการจัดการศึกษาในระบบเปิด โดยบุคคลในชุมชนสามารถใช้เวลาว่างให้กับการการศึกษาของศูนย์การเรียนชุมชนได้ทุกเวลา ส่งเสริมให้เกิดการสร้างหลักสูตรที่หลากหลายเพื่อให้บริการแก่ชุมชน ให้อิสระแก่ผู้เรียนได้ออกแบบการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับวิถีชีวิต ความสำเร็จของผู้เรียนจึงเน้นที่จะพัฒนาการด้านทักษะ ประสบการณ์ และบุคลิกภาพ
5. การดำเนินการจัดการศึกษาของศูนย์การเรียนในแต่ละแห่งมีรูปแบบที่หลากหลายแตกต่างกันไปตามสภาพและความพร้อมของชุมชน และโดยรวมมีปัญหาในการดำเนินงานด้านงบประมาณซึ่งไม่เพียงพอในการบริหารกิจกรรมการเรียนการสอน คือ วัสดุ อุปกรณ์ต่างๆ ด้านบุคลากรขาดแคลนบุคลากรรับผิดชอบดำเนินงานอย่างจริงจัง

งานวิจัยต่างประเทศ

จากการศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของต่างประเทศ ได้มีผู้ทำการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องไว้ ดังนี้

เซฟเฟอร์ (Sheffer 1990 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการจัดองค์กรและการปรับปรุงสภาพแวดล้อมขององค์การการศึกษาต่อเนื่องระดับสูง ได้ศึกษาวิเคราะห์กลุ่มตัวอย่างเขตการศึกษาแอตแลนติกตอนกลางของสหรัฐอเมริกา พบว่า การมีความรู้เกี่ยวกับองค์กรและการปรับปรุงสภาพแวดล้อมมีความสัมพันธ์เป็นรูปแกมมาตรง ซึ่งมีส่วนประกอบ 7 ส่วนด้วยกัน คือ

1. สภาพแวดล้อม
2. การคัดเลือก
3. การมีโอกาสทางการศึกษา
4. การเป็นผู้นำ
5. ความสามารถในการเรียนรู้
6. ความรู้เกี่ยวกับการจัดองค์กร
7. การปรับปรุงสภาพแวดล้อม

ความรู้เกี่ยวกับการจัดองค์กรเป็นวงจรมหาเด็กที่มีความสัมพันธ์กับรูปแบบขนาดใหญ่ ซึ่งรวมตัวมาประกอบกันคัดเลือก การมีโอกาสทางการศึกษา การเป็นผู้นำและความสามารถในการเรียนรู้

เกเบรียล และคาร์ซิล (Gabriel & Carhil, 1991 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการศึกษานอกโรงเรียนที่ทำในชเวบปี 1980-1989 โดยสถาบันศึกษาการวางแผนการศึกษาระหว่างประเทศเพื่อหาข้อสรุปและนำไปใช้สำหรับการกำหนดนโยบายและการวางแผนกรณีศึกษา ทำใน 4 ประเทศ ได้แก่ อาร์เจนตินา แคนาดา ชิงกาปี และสหภาพโซเวียต การศึกษาดังกล่าวได้ศึกษาในหลายลักษณะ โดยศึกษาองค์ประกอบที่หลากหลายของการศึกษานอกโรงเรียน จากนั้นก็วิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยที่เกี่ยวข้อง กำหนดแนวทางการวางแผนและกระบวนการ ประเมินผลบทบาทของกระบวนการจัดการศึกษา โดยเน้นหนักที่การจัดการศึกษานอกโรงเรียนในประเทศที่กำลังพัฒนา โดยในบทที่ 1-3 เน้นการได้เรียนรู้อะไรบางอย่างจากการจัดการศึกษานอกโรงเรียน เช่น การกำหนดรูปแบบการเรียนที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นทางด้านการจัดผู้รับผิดชอบ ผู้ได้รับประโยชน์ บทที่ 4-5 เน้นการวางแผนการจัดการศึกษานอกโรงเรียนในระดับต่างๆ ในอนาคต

สเวนส์สัน (Svensson, 1992 : บทคัดย่อ) กล่าวถึงประโยชน์ และจุดอ่อนของการศึกษานอกเรียนโดยเปรียบเทียบกับการศึกษาในระบบของอังกอร์กันจิม รัฐไอริสา ในประเทศอินเดีย ว่าการศึกษานอกเรียนในอินเดียสามารถแสวงหาทางเลือกที่เหมาะสมสำหรับการศึกษาในระบบของอินเดียได้

คานู (Kanun, 1996 : 583-A) ได้วิจัยเกี่ยวกับศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของคุณบัมมาตี : การเรียนเรียนรู้ทางชาติพันธุ์ของโรงเรียนประถมศึกษาในเขตเม็กซิโกนวยอริก รัฐนิวเจอร์ซีย์ สหรัฐอเมริกา ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบการเรียนรู้คือ ช่วยปรับสภาพแวดล้อมทางด้าน เศรษฐกิจสังคม รวมถึงบรรยากาศในห้องเรียน ครูและนักเรียนที่มีความรัก ความอบอุ่น ผู้ปกครอง ผู้คนในชุมชน ก็มีหน้าที่ช่วยสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้และสิ่งที่สำคัญจะต้อง ได้รับความร่วมมือ ระหว่างบ้าน โรงเรียน และชุมชน

อักทาร์ (Akhtar, 1997 : 26-27) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการ พัฒนาชนบทของประเทศกำลังพัฒนา พบว่า สาเหตุสำคัญประการหนึ่งที่โครงการพัฒนา ชนบทของประเทศไทยกำลังพัฒนาล้มเหลวคือ ประชาชนไม่ได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาชนบท จึงขาดความสำนึกร่วมในการเป็นเจ้าของโครงการ และยังผลให้ขาดการบำรุงรักษาหลังจาก โครงการเสร็จสิ้นแล้ว

เพควิส (Pervis, 1980 : 163-175 อ้างถึงใน รัตนา-สิงขรรัตน์, 2540 : 41) ได้ ศึกษาปัญหาเกี่ยวกับการสอนนิเทศวิทยาลัยเบ็ด พบว่า การที่ครูมีเอกสารการสอนอยู่แล้ว ทำให้ครูไม่ชวนขยาย ค้นคว้าความรู้เพิ่มเติม และในบางครั้งผู้เรียนจะยึดเฉพาะเอกสารของ มหาวิทยาลัย ทำให้ไม่รู้จักวาง ส่วนสื่อการเรียนให้สื่อประเภทเดียว ผู้เรียนไม่มีโอกาสร่วม แสดงความคิดเห็น ได้ติดต่อ เป็นเหตุให้ผู้เรียนขาดทักษะในการแสดงทุกด้าน

เวลลา (Vella, 1979 : 76-A) ได้ศึกษาถึงการใช้ชุมชนเป็นเครื่องมือ เพื่อให้บุคคล สามารถพึ่งตนเองได้ ทั้งนี้เพื่อหารูปแบบการจัดการศึกษาชุมชนในประเทศโลกที่สาม การวิจัย ครั้งนี้เป็นการศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีการศึกษาผู้ใหญ่ การศึกษาชุมชน ภาคนอกเหนือของประเทศแอฟริกันใต้ ได้ผลสรุปว่า

1. การจัดการศึกษาชุมชนต้องถือเอาตัวบุคคลเป็นศูนย์กลาง
2. วิธีการให้บุคคล รู้จักแก้ปัญหาด้วยตัวเอง เป็นวิธีการที่มีประสิทธิผลที่สุดสำหรับให้ชุมชนรู้จักพึ่งตนเอง
3. โครงการการศึกษาที่จัดขึ้น จะต้องบูรณาการแผนพัฒนาทั้งระดับท้องถิ่น ระดับภาคและระดับชาติ
4. ผู้รับผิดชอบโครงการ จะต้องมีความเข้าใจในสภาวะทางเศรษฐกิจและสังคม ของชุมชน
5. ทั้งเนื้อหาและกระบวนการของการศึกษาชุมชนต้องมีความสัมพันธ์กัน แต่ก็ยังสามารถเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตและประสบการณ์ของบุคคลด้วย

บอคเอร์รา (Bocerra, 1974 : 6887-A อ้างถึงใน นีวันัน สวัสดิ์เอื้อ, 2543 : 52) ได้วิจัยเกี่ยวกับบทบาทและความเข้าใจระหว่างผู้บริหารกับตัวแทนของชุมชนในการวินิจฉัย ปัญหา โดยแรกการตัดสินใจปัญหาใด ๆ ที่เกี่ยวกับโรงเรียน ผู้บริหาร และตัวแทนชุมชน จะต้อง ร่วมมือกันทุกฝ่ายจะต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการศึกษาตามหน้าที่ บทบาทและนโยบาย

ที่ตกลงกันได้ไว้ และนอกจากนี้ยังพบว่าผู้บริหารต้องเข้าใจและสนใจเกี่ยวกับความแตกต่างของชุมชน จะต้องพร้อมที่จะเข้าร่วมกับชุมชนในทุกโอกาส ที่คนคิดที่ไม่เพียงประสงค์ของแต่ละฝ่ายจะเป็นปัญหาสำคัญในการเข้าไปมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานร่วมกัน การเข้าร่วมของประชาชนในเรื่องของการตัดสินใจจะต้องมีการพิจารณาและเตรียมการก่อนพอสมควร และผู้บริหารจะต้องเป็นบุคคลที่ยอมรับตนเอง ไม่ควรคาดหวังเกี่ยวกับผลที่จะได้รับให้สูงเกินไป

ไวท์ทาเคอร์ (Whitaker, 1978 : 3839-A) ได้ศึกษาทัศนคติของผู้ปกครองและผู้บริหารที่มีต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนเกี่ยวกับการตัดสินใจด้านการศึกษา พบว่าผู้ปกครองมีความรู้สึกที่ไม่สะดวกในการรับข้อมูล หรือประกาศเกี่ยวกับโรงเรียน ซึ่งเป็นอุปสรรคในเรื่องนโยบายการตัดสินใจทางการศึกษา ผู้บริหารโรงเรียนก็ยังเห็นความสำคัญของผู้ปกครองอยู่ แม้ว่าให้ความสำคัญน้อยก็ตาม ดังนั้นจึงถือว่าชุมชนและบุคลากรในโรงเรียนควรที่จะตระหนักถึงโครงการพัฒนาที่เน้นให้บุคคลในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนด้วย

ทอย (Toy, 1983 : 1951- A) ได้ศึกษาแผนการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน ในโรงเรียนชุมชน และได้เสนอแนะว่า ในการที่จะวางแผนเพื่อสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนของโรงเรียนในชนบทนั้น ควรมีการพัฒนาต้นนโยบาย และกฎต่างๆ ให้มีการวิจัยรับฟังแก้ไขในส่วนที่บกพร่องอยู่ กำหนดจุดมุ่งหมายให้ชัดเจน สร้างความสัมพันธ์ทั้งภายในและภายนอก จัดให้มีการประชาสัมพันธ์ที่ดี การทำให้งบเกิดความไว้วางใจ ความกระตือรือร้นในการทำงาน และจัดให้มีการประเมินผลการทำงานด้วย

โรเช (Roche, 1996 : 4630-A) แห่งมหาวิทยาลัยมิเนโซตา ได้วิจัยเกี่ยวกับการจัดการศึกษาแบบ แบ่งแยกสัดส่วนจัดตามที่กฎหมายกำหนด : การนี้ศึกษาโดยใช้วิธีการจัดการเรียนรู้อยู่ในชุมชน ผลการวิจัยพบว่า ผู้วิจัยได้เลือกวิธีการศึกษาที่เห็นว่าเหมาะสมที่สุด ได้วิเคราะห์เกี่ยวกับแนวทางช่วยเหลือผู้ในชุมชน วิเคราะห์การผสมผสานวัฒนธรรมและผลกระทบที่ผู้บริหาร นักศึกษา นักวางแผนที่คาดว่าจะเกิดขึ้น รวมทั้งวิธีจัดโครงสร้างวิธีการใหม่ๆ ในการจัดการเรียนรู้ในชุมชน เพื่อเป็นการพัฒนาสติปัญญาและการศึกษาต่อไป

อาร์เทอร์ (Arthur, 1995 : 3691 - A) แห่งมหาวิทยาลัยโคโลราโด ได้วิจัยเกี่ยวกับการจัดโครงสร้างโรงเรียนมัธยมศึกษาคอนตันให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ โดยยึดชุมชนเป็นหลัก : กรณีศึกษาการมีส่วนร่วมขององค์กรสาธารณะ ผลการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ส่วนที่หนึ่งเกี่ยวกับแรงจูงใจของสาธารณชนที่เข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เช่น แรงจูงใจที่มีส่วนเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการบริหารโรงเรียน ส่วนที่สอง เน้นการทำงานร่วมกันหลายฝ่าย และปรับปรุงโครงสร้างของโรงเรียน เช่น เป็นกรให้ผู้บริหารสิ่งอำนวยความสะดวกในการปรับปรุงโรงเรียน การจัดการบริหารแบบหุ้นส่วน จะต้องใช้เวลาจนจึงจะสามารถเปรียบเทียบโครงสร้างได้ การทำงานจะต้องได้รับความร่วมมือจากหลายฝ่าย จึงจะเกิดความเข้มแข็งและสามารถปรับปรุงโครงสร้างได้

จากผลงานวิจัยในต่างประเทศที่ได้ศึกษาค้นคว้ามา พบว่าคุณูปการเรียนชุมชน

ที่จัดตั้งขึ้นจะต้องเกิดจากการมีส่วนร่วมของชุมชนในด้าน การให้คำปรึกษาหารือ การแสดงความคิดเห็น การสร้างความสัมพันธ์ การให้บริการข่าวสารข้อมูล โดยตั้งงบประมาณการให้เข้ากับแผนพัฒนาระดับท้องถิ่น ระดับภาค ระดับชาติ และคำนึงถึงองค์ประกอบของสภาพแวดล้อมทางสังคม เศรษฐกิจของชุมชน เน้นการมีรูปแบบที่หลากหลาย สร้างทางแยก โอกาสทางการศึกษา สนใจในความแตกต่างกันของวัฒนธรรมของชุมชน ยึดตัวบุคคลเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ สมาชิกในชุมชนมีความมุ่งหวังในการพัฒนาทักษะ ประสบการณ์และบุคลิกภาพ ตลอดจนวิถีชีวิตที่เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้

กรอบความคิดในการวิจัย

จากแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดเพื่อนำมาศึกษาถึงสภาพการดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ตามความคิดเห็นของครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ในเขตการศึกษา 11 ดังภาพประกอบ 4

ภาพประกอบ 4 กรอบความคิดในการวิจัย